

BAĞIMSIZLIK
DEMOKRASİ
SOSYALİZM
İÇİN

YÜRÜYÜS

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ-SAYI: 146-24 OCAK 1978 FİYATI: 5 TL

HALK İKTİDARINDAN ATATÜRKÇÜ DEVLETE

TIP MYK yeni Hükümeti ve
programını değerlendirdi

CHP 5 HAZİRAN'DAN SONRAKİ PROGRAMINDAN DA GERİLERE DÜŞMÜŞTÜR

Türkiye İşçi Partisi Merkez Yönetim Kurulu 14-15 Ocak tarihlerinde toplanarak, yeni Ecevit Hükümetinin kuruluşu ile ilgili olarak kamuoyuna bir bildiri ile açıklama yapmıştır. MYK'nın bu açıklamasını okurlarımıza sunuyoruz.

"İşçi sınıfımızın ve emekçi halk kitlelerinin bağımsız, demokratik sömürsüz bir Türkiye kurmak için verdiği mücadeleye farkı bir döneme girmiş bulunuyoruz. Gerçek son politik gelişmeler, iktidarın temel sınıfı özünde ve verilen mücadelenin genel niteliklerinde bir değişmeye yol açmıştır; ancak önemli bazı görevleri, mutlaka değerlendirilmesi gereken kimi olanakları ve örgütlü, birleşik bir mücadele önlenmesi zorunlu tehlikeleri de birlikte getirmiştir.

"Emperyalizmin ve büyük sermayenin halkımıza karşı giriştiği saldırı ve zorbalıkların baş sorumlusu Milliyetçi Cephe iktidardan düşmüştür. Egemen sınıfların en gerici ve işbirlikçi çetrelere (temel eden AP, MHP ve MSP hükümetten uzaklaşmak zorunda kalmıştır.

"Milliyetçi Cephe'nin baskı ve terör uygulamalarıyla yoğunlaşmaya, faşist tutumları; hırsızlıklarına dayanan politikası için ve dış sömürücü güçlerin sorunlarını çözmeye yetmemiştir. Yüzlerce cinayete, kanlı saldırılara, suçlulara, yurdumuzun bir terör ortamına sokulmuş olmasına rağmen işçi sınıfımızın politik ve ekonomik mücadelesi durdurulamaz, demokratik kuruluşların karşı çıkışları ve kitlelerin demokratik hak ve özgürlüklerini kullanmaları mümkün değildir."

KARŞILAŞTIRMA MC HÜKÜMETİ-ECEVİT HÜKÜMETİ İKİLİSİNE SINIRLANAMAZ

"Bununla beraber Milliyetçi Cephe'nin iktidardan düşürülmesi için CHP tarafından seçilen yol, bu Cepheyi destekleyen güçlere, büyük burjuvazye güven verme ve bunun sonucu sadece parlamentoda tartışılacağına inanılmaktadır. En geniş kitlelerin faşist tutumları karşı serber edilmesini, tüm demokratik toplumsal muhalefetin ağırını en etkin bir biçimde parlamentoda içinde de duyurmasını red eden bu politika anti-faşist mücadelenin daha ileri mevziler kazanmasını engellemiştir. Daha da ötesi CHP'nin bu politikasını iktidarda da sürdürme eğiliminde olması, üzerinde önemle durulması gereken bir durumu ortaya koymaktadır.

"Bugün iktidarda bulunduğumuz somut koşullarda MC'nin yeni bir çözüme veya böyle bir CHP hükümetinin alınması bence iletir bir adımdır, ama karşılaştırma MC hükümeti ile Ecevit hükümeti karşılaştırılması yararlı tutulamaz. Sorunun böylece ortaya konulması yanlış, katıdır. İşçi ve emekçi kitlelerin verdiği mücadelenin çıkarlarına en uygun, günlük ferahları isteklerini aşan eden olmasın gerekliliği belirlenmeden böyle bir

karşılaştırma ile yetinilmesi son derece sakıncalı sonuçlara yol açabilecek niteliktedir.

"İnşaat ve o ölçüde de demokrasi mücadelesini geliştirmeyi esas almayan bir başka değerlendirme ise "bu bir CHP iktidarı değildir, her için halledilmesini beklememek lazımdır" şeklinde ifade edilen değerlendirmedir. Haziran programın "ideolojik bir program olmayacağı, ancak gerçekçi bir program olacağı" görüşü de aynı anlayışın sonucu olmaktadır. 5 Haziran seçimlerinden sonra tek başına kurduğu hükümet için hazırladığı; programındaki vaatlerinden çok geri bir çizgiyi tutturana CHP, Partimizin daha o zaman belirttiği gibi gündem bu programdan da gerilere düşmek durumunda kalmıştır."

HÜKÜMET PROGRAMI TOPLUMSAL OLAYLARI "ZABITA VAKASI" OLARAK GÖRÜYOR

"Yeni hükümet programı, 5 Haziran seçimlerinden sonra hazırlanan program gibi, CHP'nin tutarlılıklarını; büyük burjuvaziyeye hoş görünme, uluslararası tekel ve yerli işbirlikçilerinin çıkarlarıyla geniş halk kitlelerinin uzlaşmaz çıkarlarını dengeleme, işçi ve emekçilerin kitleleşme örgütlülüğüne desteği ile başarılacak dönüşümlerden kaçınma tutumunu beğlenmektedir.

"Yeni hükümet programı, temel amacının ülkede can güvenliğinin sağlanması ve hasta pahalılık olmak üzere aktif sosyal ve ekonomik sorunlara çözüm bulunmasını olduğunu ilan etmektedir. Ama, bu amaçlar doğrultusunda ilerlemeler sağlanabilecektir denmektedir. Tekelleşmeye, spekülasyona, karabornaya ve bankacılığın kamu denetimi altına alınmasına ilişkin, geçen hükümet programında varolan beklentilere bile bu programda yer verilmemiş olması; döken taneları büyük sermaye ile ilişkisinin görmezlikten gelinmesi, belirtilen vaatlerin lanıncı olmaları çarpmaktadır. İşçi ve emekçi kitlelerin bütün talepleri can güvenliği sorununa indirgenmekte, ama sorunun çözümü için kesin olarak gerekli tedbirleri bile gidilememektedir.

"Öte yandan, programda sık sık anlaşılan hak ve özgürlüklere saygıdan, "özgürlükçü demokrasiyi en ileri anlamıyla benimsemek"ten bahsedilmesine rağmen düşünce özgürlüğünün, söz, basın, toplantı ve gösteri, örgütlenme özgürlüklerinden soyutlanarak ele alınması katı çeldirici. Program, toplumsal olayları "zabita vakası" olarak gören, bunun için de çözümü "iç güvenlik kuvvetleri...nın etkinliğini sağlama" ve "bu kuvvetlerin gerekli yetki ve güvencelerle do-

natılması"nda arayan mantığın izlerini taşımakta, "iç barış" adına işçi ve emekçi kitlelerin demokratik mücadelesini sınırlama mantığı ile bütünleşmektedir. Ceza yasasının 141 ve 142. maddeleri ile öteki anti-demokratik hükümlerin kaldırılmaması programda yer almaması bu anlayışın bir sonucundan ibarettir.

"Milliyetçi Cephe ile adeta bir yarış konusu yapılarak programda sık sık kullanılan "milli birlik", "devletin birliği, ülkenin bütünlüğü" gibi kavramlarla doğu ve güney-doğudaki ırkçı ve şoven baskılar yok sayılmakta ve sorunu bir bölgesel kalkınma sorunundan ibaret sayma ve gösterme anlayışı programa hakim kılınmaktadır."

EMEKÇİ HALKIN ÇIKARLARINDAN NASIL KAÇINIYOR

"Toprak reformunun, bütün Türkiye'de ihtiyaç duyulan bir uygulama olarak değil, "yurdun gereken her bölgesinde, özellikle toprak dağılımı bakımından adletsizlik bulunan yörelerde" gerçekleştirileceğinin belirtilmesiyle "pilot bölge" anlayışına kayılmaktadır. "Toprakın en verimli bir biçimde kullanımı" ilkesinin ortaya atılması, "hakkaniyete uygun kamulaştırma"dan söz edilmesi, CHP'nin son hazırladığı tasarıdan da geriyeye düşüleceğinin belirtileridir. Öte yandan, kooperatifleşimin teşvikinin, kooperatifleşim sınırlı başlıca zengin köylülerin ve toprak ağalarının çıkarları doğrultusundaki anti demokratik işleyişlerine ilişkin tebliğin toprak reformu ile bağlanılmaması kurulumdan ele alınmış olması da soruna bir çözüm getirmediğinin açık kanıtıdır.

"İşçilerin sendika seçme özgürlükleriyle ilgili program maddesinde "referandum" teriminin kullanılmasından tutulmaz, "işçilerin sendika seçme özgürlüğü" anlaşmazlıkların başka yoldan çözümlenmediği durumları'a bağlı kılınmış, oylamanın gizli oy-açık sayım yöntemi ile yapılması konusunda ne düşünüldüğü açıklanmamıştır. Lokavtın yasaklanması yerine "lokavtın kötüye kullanılmasını önleyici çalışmalar yapıp öneriler hazırlanması" gibi son derece belirsiz ve geri ifadelerde bulunulması, CHP'nin işçi hakları konusundaki kararlılığının ve büyük sermayeyi kollama tutumunun bir diğer göstergesidir. Aynı durum memurların örgütlenmeleri konusunda taleplerin çok gerisinde kalan bir formülasyonla, "grevli sendikaları toplu sözleşme hakları"na yer verilmemesi değerlendirilmesinde de tekrarlanmaktadır."

"Yeni Ecevit Hükümetinin programı sayısız daha çok artırılabilir geçersiz,

işçi ve emekçilerin çıkar ve taleplerine uygun olmayan ya da bunların çok gerisinde kalan hükümlerle doludur. Başta millî savunma ve dış politik konularındaki tutarsızlık ve çelişkiler olmak üzere bir çok konuda hüküm bu koalisyona hakim olan büyük burjuvazinin sınıfal çıkarlarını ortaya koyar niteliktedir.

"Yeni hükümetin programı Türkiye'nin temel sorunlarına geçerli çözümler getirebilecek nitelikte değildir. Öteki ekonomik, sosyal ve politik sorunlar bir yana, izlenen politika ile, pahalılık önlenmesi ve can güvenliği sağlanması konusunda dahi köklü çözümlere ulaşılmaması mümkündür. Enflasyon, hayat pahalılığı, yokluk ve yoksulluğun yanı sıra faşist terör ve saldırıların kaynağında da tekeller ve emperyalist odaklar vardır. Faşist saldırı ve cinayetler bu kaynaklar göz önüne alınmaksızın yalnızca "zabita vakası" olarak ele alınması dahi faşist tutumun püskürtülmesi, faşizmin saldırı odaklarının ortadan kaldırılması, MIT'in ve belli resmi dairelerin anti demokratik, yasa dışı faaliyetlerinin önlenmesi, kontr-geriilla örgütünün dağıtılması gerekir. Ayrıca cinayet ve saldırı odaklarının işledikleri suçların ve bunların sorumlularının ortaya çıkarılması bir terah sorunu değil, hükümete yasalarla verilmiş bir görev olduğundan bu görevin pazarlık konusu yapılmaması mümkün değildir. Bu, kesin olarak karşı çıkılması gereken bir anlayıştır."

GEÇERLİ VAATLERİN TAKİPÇİSİ TİP OLACAKTIR

"Bölgeler arası ekonomik uçurumun ortadan kaldırılması, tarımsal destekleme politikasının yoksul ve orta köylülerin çıkarlarına göre yeniden düzenlenmesi, üretim kooperatiflerinin yoksul köylüler yararına geliştirilmesi, devlet işletmelerinde yönetimin demokratikleştirilmesi, Tarım-İş yasasının çıkarılması, yüksek öğrenim kurumlarının demokratik bir yönetime kavuşturulması başta olmak üzere hükümetin programında yer alan ileriyeye dönük geçerli vaatlerinin başta gelen takipçisi Türkiye İşçi Partisi olacaktır.

"Faşist tutumları durdurulabilir çözümler ve dışta gerici muhbirliklerle yürütülebilir çözümler için gerekli desteğin yalnız ve yalnız işçi ve emekçi kitlelerden örgütlü mücadelesinde olduğuna güvenmeyen politikaları zararlarını en aza indirebilmek, olumlu adımları güçlendiremek, yanlış ve yetersiz bir politika sonucunda faşizmin güç kazanmasını engellemek için eldeki bütün olanakları kullanmak zorundayız."

ME

HALK İKTİDARINDAN ATATÜRKÇÜ DEVLETE

Yalçın KÜÇÜK

Yerinde soru sormak, yerinde cevap alabilmenin ilk koşulu sayılıyor. 1975 Mart'ında Milliyetçi Cephe Hükümeti kurulurken soruldu. Üç milletvekiline sahip faşist Hareket Partisi'ne Cephe Hükümetinde iki bakan verilmesinin mantığı araştırıldı. Demirel'in, iki milletvekilinden doğan eksikliği, o zaman ilerici yazarların kullandığı bir deyimle, "mebus pazarı" çalıştırarak sağlayabileceği üzerinde duruldu. Demirel'in, mebus pazarını daha fazla çalıştırmak yerine faşist Hareket Partisi'ne iki bakan vermesi, "sokağın desteğini" sağlama gerekçesine bağlandı. Doğru yere bağlandı. Şimdi doğru yerden hareketle yerinde soru sorup yerinde cevap almayı sürdürmenin zamanı. Fakat her nedense yapılmıyor. Yapmak gerek.

Ecevit, parlamentoda bir milletvekiline sahip bir partiye bir başbakan yardımcılığı verdi. Ecevit, parlamentoda iki milletvekiline sahip bir partiye bir başbakan yardımcılığı ile bir bakanlık verdi. Güven oylamasının sonuçları da bunların hayatı bir ihtiyaca cevap vermediklerini gösterdi. Ayrıca Demirel'in mebus pazarında bulabileceğini Ecevit'in vicdanlı milletvekilleri arasında bulması da mümkün idi. Daha açık bir deyişle mebus pazarını ya da vicdanlı milletvekilleri topluluğunu zorlayarak elde edilebilecek olanlar başka yollarla sağlandı. Bunun nedenini sormak gerekiyor.

Başbakan Ecevit, Feyzioğlu ile Sükan'a başbakan yardımcılığı koltuklarını, güven oylamasının eksikliği gidermek için ikram etmedi. Bir tek amacı gerçekleştirmek için ikram etti: CHP ile ilgili kuşkulara son vermek için ikram etti. Çok daha açık bir deyişle, Halk Partisi'nin 12 Mart döneminin Halk Partisi olmadığını, hatta CHP-MSP hükümet döneminin Halk Partisi bile olmadığını göstermek için başbakan yardımcılığı koltuklarını Feyzioğlu ve Sükan'a verdi. Böylece şimdiye kadar sözle geliştirilen güvene verme süreci, sağlam kişilere bağlanarak nihai hedefine ulaştırılmış oldu. Böylece iç ve dış "anayasal güçler" tam bir destekçi duruma getirildi. Böylece Ecevit Hükümeti, parlamento içinde kaygan bir zemin üzerinde durmakla birlikte, son yıllarda "anayasal güçler" tarafından en geniş bir biçimde desteklenen bir hükümet niteliği kazanmış oldu.

Olayların gelişimi bunu gösteriyor. Milli Selamet Partisi ile ilgili kovuşturma, kovuşturmanın başlangıç tarihi, hep bu iç ve dış anayasa güçlerinin desteğini sergiliyor. Bu sergilemenin çeşitli olaylarla devam etmesine şaşmamak gerekiyor. Ancak Feyzioğlu ve Sükan'ın, parlamenter güçlerinin ötesinde, hükümet üyeliği kazanmalarının CHP için sağlayacağı yararlar bununla sınırlı kalmıyor. "Demokratik sol programa bağlı sosyalistler" için yepyeni mazeretlerin ortaya çıkmasına yol açıyor: "Ah şu Feyzioğlu, ah şu Sükan olmasa!" Bunlar olmasa neler olmayacak ki? Bütün anti-demokratik yasalar kalcak, halk iktidarı kurulacak, sömürü sona erecek. Bütün bunlar yapılamayacak. Çünkü Feyzioğlu ve Sükan hükümette.

Bütün bu özel gerekçelere inanacaklar olacak. Zaten bütün bu gerekçeler, "demokratik sol programa bağlı sosyalistler" için hazırlanıyor. Türkiye'nin son otuz yıllık siyasal yaşamına bakılacak olursa, özel gerekçelerin hiç de özel gerekçe olmadığı görülüyor. Demokrat Parti, daha sonra Adalet Partisi ve Ecevit'in yönetimindeki Cumhuriyet Halk Partisi, her üçü de klasik Atatürkçülüğe karşı bir tutum aldı. Yalnızca muhalefet dönemlerinde. Demokrat Parti muhalefeti de, Adalet Partisi muhalefeti de Atatürkçülüğü eleştirmeyi önemli bir politika saydı. Ecevit yönetimindeki Halk Partisi ise daha ileri gitti. Ecevit ve yakın arkadaşları Atatürkçülüğün, kemalizm kadar idealist bir eleştirisini geliştirmeyi üstlendiler. Bir anlamda bunun "teorisini" yapmaya kalkıştılar. Ancak tıpkı Demokrat Parti, tıpkı Adalet Partisi gibi muhalefet bitip hükümet kapısı açılınca klasik bir Atatürkçü parti oldu. Başbakan

Ecevit, Hükümet programının beş yerinde Atatürk'ün adının geçtiğini söyledi. Ecevit'in yazarları da bunu büyük bir coşku ile tekrarlardı. Böylece klasik Atatürkçülüğün Türkiye'de iktidarların resmi ideolojisi olduğu bir kez daha ortaya çıktı.

Sadece Atatürkçülük mü? Demokrat Parti'nin devletçiliğe ve devlet işlemlerine karşı bir politikayı yine muhalefetin temel taşlarından birisi yaptığı biliniyor. Ancak Demokrat Parti hükümetleri zamanında devlet işlemlerinin sayısında çok önemli artışlar oldu. Adalet Partisi muhalefetine de devletçiliğe karşı çıkıldı. Ama uygulanan politika bu karşı çıkıştan etkilenmedi. Ecevit ve arkadaşları tıpkı Atatürkçülük konusunda olduğu gibi devletçiliğe karşı çıkışlarını da bir "teoriye" kavuşturmaya çalıştılar. Tüm "teorik" çabalarında olduğu gibi burada da yetersiz kaldılar, yaya kaldılar. Kişisel yetersizlikleri nedeni ile değil. Sınıfsal yetersizlikleri ile. Devleti, sınıflardan bağımsız bir baskı aracı saydılar. Sınıflardan bağımsız olarak devlet işlemlerine karşı çıktılar. Ancak 1974 yılından daha güçlü bir biçimde hükümet olunca, 1974 yılındaki hükümetin birikimi ile İşletmeler Bakanlığını kurdular. Tıpkı Demokrat Parti'nin İşletmeler Bakanlığını kurması gibi. Kurdular ve iyi de yaptılar. Artık Halk Partisi, devleti ve devlet işlemlerini bir baskı aracı saymayacak. Halk Sektörü gibi keşifler, geri plana itilecek. Büyük burjuvazi ile bütünleşme sürecinde, Adalet Partisi'nin yerini alma sürecinde önemli adımların atıldığı bir zamanda, Halk Partisi'nin "ideolojisinden" bu tür değişikliklere şaşmamak gerekiyor.

Halk Partisi bir başka noktada önemli bir değişim geçiriyor. Bu hükümet "devlet otoritesine saygıyı" sağlama hükümeti olarak tanıtılıyor. Vurgu, devlet otoritesi üzerinde. Yeni hükümetin tüm açıklamalarında devlet otoritesine saygıyı sağlama ön planda bir yer alıyor. Artık Halk Partisi, ekonomik cephede olduğu kadar, siyasal cephede de devletten korkmuyor. Devlet otoritesine saygıyı sağlamada kontr-gerilla çok önemli bir işleve kavuşturuluyor. Bütün cinayetler ve bütün sorumluluklar kontr-gerillaya bağlanmak isteniyor. Bu yapılabildiği ölçüde polis, jandarmanın, komandoların ve faşist Hareket Partisi'nin sorumlulukları unutturulmuş olacak. Özellikle polis ve jandarmanın sorumluluklarının unutturulması önemli. Polis ve jandarmanın kolaylıkla aklanması, "devlet otoritesine saygıyı" sağlamada büyük bir öneme sahip.

Atatürkçülüğe, devletçiliğe ve devlet otoritesine bakış açısında değişiklikleri ile Halk Partisi, gerçekten de yeninin yenisi bir parti niteliğini kazanmış oluyor. Halk Partisi için yeninin yenisi olmak, yeniden önceki duruma, daha açık bir deyişle, eskiye dönmek demek. Eskiye dönmek ise kendiliğinden ortaya çıkmıyor. 1961-1971 döneminin birikiminin üzerine oturan Halk Partisi, bir süre bu birikim ile burjuva ideolojisinin bir kokteyli yapmaya çalıştı. Her kokteyl meraklısının yaptığı gibi de yeni ve özgün reçeteler bulmaya çalıştı. Şimdi bunlardan vazgeçiyor. Bu hükümet ile Halk Partisi 1961-1971 dönemi birikiminden tümüyle kopuyor. Türkiye, bu anlamda, 1971 dönemi öncesine dönüyor.

Ancak bu hükümetin kurulması, bütün bunlara karşın ve bütün bunlarla birlikte, ileriye doğru önemli bir adım oluyor. Bu hükümetin yapabileceği işlerden dolayı değil. Bir çoklarının ileri sürdüğü gibi bu hükümet sosyalist hareketin önünü açacağı için değil. Ne yapacağı işler açısından da de sosyalist hareketin önünü açma açısından bu hükümeti ileriye doğru önemli bir adım saymak mümkün değil. Kesinlikle mümkün değil. Ama yine de bu hükümet ileriye doğru önemli bir adım. İdeolojik cephede. 1961-1971 birikimi üzerine sosyal demokrasinin getirdiği tahribatı bu hükümet önemli ölçüde tamir edecek bu yüzden bu hükümet ileriye doğru önemli bir adım oluyor.

Sonucu önceden bilinen güvenoyla-
ması geçtiğimiz Salı günü Millet Meclisi-
sinde yapıldı. Ecevit hükümeti, MC par-
tilerinin toplam 218 "red" oyuna karşı,
229 "kabul" oyuyla Meclisin güveni-
ni aldı ve görev resmen başladı.

Yeni hükümetin millet meclisinden
güvenoyu aldığı gün, Cumhuriyet Baş-
savcılığının MSP Genel Merkezine gön-
derdiği ve Genel Başkan Necmettin Er-
bakan'ın, Siyasal Partiler Kanunu'na ay-
kırı fiillerinden ötürü hakkında soruşturma
açıldığını bildiren yazıtta kamuoyuna
açıklandı.

YOĞUN TRAFİK

Haftanın başındaki bu gelişmeleri,
Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanı Ra-
uf Denktaş ile Başbakan Nejat Konuk'un
Ankara'ya gelmeleri izledi. Hükümetin
asayiş konuları üzerindeki araştırmaya
ek olarak ABD Dışişleri Bakanı Vance'nin
Başbakan Ecevit'in davetlisi olarak
Ankara'ya gelmesi ile geçtiğimiz
bafta yoğun bir trafığe sahne oldu.

Bu arada CHP Genel Yönetim Kurulu-
na yapılan yeni seçimler ve CHP'nin
açıklanan yeni yöneticileri de ilginç
gelişmeler olarak gözlemlendi...

Yeni hükümetin güvenoyu alınma-
dan sonraki görüntüler ve belitler, Ecevit'in
özellikle iki konu üzerinde öncelik-
likle ve ivedilikle çalışmalara koyulacağını
ve sonuç almağa çalışacağını göstermektedir.

Sorunlardan ilki asayiş, ikincisi de
Kıbrıs sorunudur.

KİM SORUMLU?

Haftanın sonlarına doğru Cuma günü
asayiş konularını kapsayan basın toplantısına
kadar Ecevit'in konuya nasıl ve hangi
bakış açılardan eğileceği merak ediliyordu.
Bu konuya iyi niyetli ve solumat
yaklaşımlar kuranlar, Ecevit'in to-
lanına inanmadığını yapıyorlardı. Olay-
ı, daha derinlemesine boyut ve çerçe-
velerde izleyenler ise yeni hükümetin
elindeki programıyla 12 Mart'ın "beyin"
organizasyonuna doğru sürüklenebileceği
olanışına işaret ediyorlardı.

Doğrusu bu ya, Ecevit'in Cuma günü
basın toplantısında ifade ettiği dü-
ğünceler, mevcut hükümet programının
biraz daha ayrıntılarını sergilemekten
öte geçmedi.

Başbakan, şiddet olaylarının odağını
okullara yaslıyor ve bundan böyle okul-
lardan okul yöneticilerinin sorumlu tu-
lulacağını bildiniyordu.

POLİS ÜSTÜNDEN BASKI KALKINCA

Öğrenim kurumlarındaki başlıca sorun
"can güvenliği" olduğuna göre, öğ-
retmenler gerekire bitişin bir ders saati
boyunca öğrencilerinin üstlerini arayabi-
lecekler, tabanca bulunup, bulunmadı-
ğını kontrol edebileceklerdi.

Aalışışın ötesinde, basın toplantı-

ASAYİŞ

Faşist saldırı ve cinayetlerin
hesabı sorulmalıdır.

VE FAŞİZMİN KAYNAĞI

anda "Türk gençleri", "Türk çocukla-
rı" demede adeta bir rekor denemesi yapan
Ecevit, "Türk gençlerinin birbirlerini
sevmelerini, saymalarını" rica ediyor-
du.

Başbakan, "anarşinin kaynağını ku-
rutacağız" derken, kaynak olarak bunla-
rı gösteriyordu

Ecevit bir soru üzerine de "sokakta-
ki anarşinin nasıl kurutulacağını" da
şöyle anlatıyordu:

- MC hükümetleri döneminde, özellikle
ikinci MC döneminde polis, üzerinde-
ki siyasal baskılar nedeniyle görevini ge-
reğince yapamamıştı. Polisin üzerindeki
baskılar kaldırılınca onlar da anarşinin
oy edilmesine üzerlerine düşeni yap-
acaklardı!...

ÇIKMAZ...

Faşist uygulamalar böylesine bir çer-
çeveye sığdırılınca, çoğu kişi ister iste-
mez 12 Mart'ın ilk günlerini, o ilk gün-
lerde "Anayasa doğrultusunda" verilen de-
meçleri hatırlamadık edemedi.

Ecevit, son dönemde hakkında söy-
lenen "Politika yapmasını bilmiyor"
şeklindeki iddiaları, son haftalarda gerek
hükümet kuruluşuyla gerekse partisi i-
çindeki operasyonlarla elhak çürütüyordu
ama "asayiş" konusunda eğer bilinç-
li bir biçimde bu çıkmaza girilmeyorsa sür-
rükleniyordu...

Burjuva politik göstergede perfor-

manasının en yüksek olduğu böyle bir
düneleme eleştirisizliği bir avantaj olarak
kullanma eğiliminde olan Ecevit için zor
günlere beklenilenin de öncesinde sükün
edebilir.

Ecevit herhalde şu hesabı yapıyor
olmalıdır:

- Şiddet olaylarını bastırıyor, bedeli
ne olursa olsun partiyi kazanacağım!...

"BUBİ TUZAĞI"

Türkiye'de büyük basının da oluşma-
sına büyük katkı sağladığı bu yarış ve
hedef, yalnız başına, salt, yaygın deyi-
miyle "bubi tuzağı" olmaktan öte bir
şey değildir.

Türkiye'nin mevcut sınıfsal güç den-
gelerini işçi sınıfının ve emekçi kitlele-
rin ekonomik demokratik hak ve taleple-
niyle, sömürücü, ezen sermaye sınıfı-
nın çatışan "kâr, daha çok kâr" heves-
lerini uzun süreli beklentilere almanın ola-
nağı da yoktur.

Beri yandan Ecevit, kolay kolay oluş-
mayan yaygın ve geniş bir kamuoyu des-
teğini de elinde bulundurduğu böyle bir
dönemi, toplumu demokratikleştirecek,
elle tutulur, inandırıcı ve tutarlı girişim-
lere kanalizetmediği takdirde, grafiğinin
pek keskin biçimde alt anlamlara dö-
neceğini de bilmelidir...

Hükümetin oluşmasında büyük ser-
maye çevrelerinin ve "batı"nın rolleri

gözdürü edilemezse de, bu güçlerin bu
tercihlerini salt keyiflerinden yapıpadi-
lar da bilinmelidir. Ancak, işbirlikçi bü-
yük sermaye güçlerinin, denilecek ekono-
mik çöküntüyü, daha az tercih edile-
bilir politik suplekalere atlatmayı dene-
yeceği doğal olduğu kadar, yeni politik
oluşumları, kendi gözetim ve denetiminde
edilemeyecek şekilde çalışacağı da göz ardı
edilemez.

KAKTOS KARANFIL OLUR MU?

Şiddet, terör ve cinayetlerin beslen-
diği ekonomik, politik ve ideolojik kay-
nakların gizlenmesi, çarpıtılıp, çarşırtıl-
masıyla başlayan "ehilleştirme" süreci,
iyi niyetlere karşın maddi zeminler üzerin-
de 12 Mart sonrası uygulamalara va-
rabilir. İyi niyet gösteren ve dualarıyla
kaktüslerin, karanfil oldukları da gö-
rülmemiştir.

Asayiş konusunda önümüzdeki baf-
ta ve aylar içinde "önemler düşünen
Ecevit'in bu gerçekleri bilmesine her
zamanından daha çok gerek vardır.

Haftanın ilginç olaylarının başında
hiç kuşkusuz, Yarışta Başbakanın
MSP konusundaki girişimi bekletti.
Erbakan'ın partiden ihraçı yada parti-
nin kapatılması yönünde çatallaşan gi-
rişim, MSP'yi şaşkına uğrattı.

1973 seçimlerinden bu yana elin-
deki anahtar sallamaktan öte Türkiye'ye
kan kusturmanın MC dönemlerinin ilk

Milliyet'e karşı

Hürriyet-Cumhuriyet işbirliği

Milliyet Gazetesi hızlı bir biçimde tiraj artırıyor. Toplumun her kesitinde okunan bir gazete olabilmek için elinden geleni yapıyor. Cumhuriyet Gazetesi ise 1976 yılı ortalarında CHP-Büyük Burjuvazi-DİSK üss yönetimi üçgenini eksen kabul eden bir yayın politikası ile sürekli olarak tiraj kaybediyor. Bunun ötesinde Cumhuriyet Gazetesi, kendisine damgasını vuran bir kesiti de kaybetmeye başlıyor.

Milliyet ve Bürokrasi

Bürokrasi, öteden beri Cumhuriyet Gazetesi'nin egemenliği altında idi. Bu iki anlama geliyor. Birincisi, bürokrasi çoğunlukla Cumhuriyet Gazetesi'nin okuyordu. İkincisi, bürokrasi önemli haberlerini yalnızca Cumhuriyet Gazetesi'ne veriyordu. Şimdi Cumhuriyet Gazetesi'nin bürokrasi üzerindeki tekelli kırılmış durumda. Bürokrasi artık Milliyet Gazetesi'ne haber vermeye başladı. Milliyet, bürokrasinin ilgi duyacağı tüm haberlere yer vermeye başladı. Bunun da ötesinde CHP politikasına uygun olarak Cumhuriyet Gazetesi, MC dönemine ait yolsuzluk ve cinayetlerin üzerine gitmeye karar aldı. Ortalık her bakımdan Milliyet Gazetesi'ne bırakıldı. Milliyet Gazetesi, Erhan Bener'in ilgi ile okunan Bürokratlar dizisi ile bürokrasiye tam anlamıyla yerleşmek için son hücumu geçti. Böylece Milliyet Gazetesi, uluslararası sermaye ve büyük burjuvazinin gazetesi olarak bürokrasi ile de köprüleri kurmuş oldu.

Hürriyet - Cumhuriyet İşbirliği

Hürriyet Gazetesi, Milliyet'in nefesini emesinde hissetmeye başladı. Bir şekilde Milliyet'in hızla tiraj kazanmasını durdurmak gereği kapıldı. Böyle bir karar ile Hürriyet ile Cumhuriyet birbirine yaklaştılar. Hürriyet'in imkanları ile Cumhuriyet'in Adana ve İzmir baskısı ve yeni kararlaştırılan Avrupa başkentinin ofset hazırlanması kararlaştırıldı. Ankara ve İstanbul baskıları yine eskisi gibi devam edecek. Bunun dışında Cumhuriyet, hissedar olduğu Game-dan ayrılarak dağıtımını daha seri olduğu kabul edilen Hür Dağıtım verecek. Böylece baskı ve dağıtımında Cumhuriyet ile Hürriyet arasında önemli bir işbirliği doğmuş oldu.

Yayın Politikası?

Hürriyet ile Cumhuriyet, bu işbirliği ile Milliyet'in tiraj termanmasını düdürcaklarına inanıyorlar. Basın sarayı bir yana, demokratik mücadele için de Milliyet'in tiraj termanışını durdurmak gerekli. İlerici okuyucuyu Milliyet'e mahkum etmek, bugün "İlerici basının" en büyük günahı. İlerici okuyucu bu günaha, bu tür gazeteleri okuyarak cevap veriyor. Ancak daha çeşitli haber veren gazetelere mahkum oluyor. Bu yüzden ilerici okuyucunun Milliyet'e mahkum edilmesini önlemek gerek. Fakat bugün modern basıya araçları ve iyi dağıtım sağlanabileceğini düşünmek için fazla saf olmak gerek. Bu, teknik olanaklardan önce bir yayın politikası işidir. Bu yayın politikası ve bu kadrolarla Cumhuriyet, çok daha modern imkanlara kavuşsa bile, Milliyet'e, en azından ilerici okuyucu kaptırma sürecini durduramaz.

numaralı ortağı için şakaya gelir tarafı olmadığını görünce soluğu Ecevit'in yanına aldı. Geçtiğimiz Perşembe günü Erbakan'ın ziyaretiyle başlayan panik. Cuma günü MSP Genel Sekreteri Oğuzhan Asiltürk ile Süleyman Arif Emre'nin CHP Genel Merkezini ziyaret etmelerine sürdü.

ETEKLER TUTUŞUYOR

Erbakan yeni hükümete "başarılı" dilemek, arkadaşları da CHP'nin yeni genel sekreteri Mustafa Usta'dağ'ı kutlamak için sözü edilen ziyaretleri yapmışlardır...

Erbakan, Başbakan Ecevit'i ziyaretten bir gün önce yaptığı açıklamada, inanç vicdan ve düşünce özgürlüklerinden dem vurdu. Şöyle diyor:

"Biz Türkiye'de hiç kimsenin inancından dolayı mesul tutulmasına müsaade etmeyiz, bu bizim temel inancımızdır."

Sıradan bir kasaba esnafının inandırı üslubuyla Erbakan Şöyle devam ediyordu:

"Türkiye'mizde inanç hürriyetini, fikir hürriyetini baskı altına almak için birtakım kaplılardan yararlanmak mümkündür. İşte şimdi Türkiye'mizde demokrasinin sağlam esaslara oturması bakımından kanaatimce ilk yapılmış lazın gelen iş, insan hak ve hürriyetlerini kesin teminat altına alma busudur..."

MSP Genel Başkanı "Türkiye'de demokrasinin sağlam esaslara oturmasını" istiyordu.. Uç yıla yakın MC'nin ikinci ortağı olarak demokrasinin tahrir edilmesine önemli görevler yüklenmiş bir Erbakan "ipliği pazara çıkmış" bir ticareti yüklenmeye çalışıyordu.

TELLALLIĞIN GEÇMİŞİ

1976 yılının Eylül aylarında meclise sevkedilen DGM yasa tasarılarının iki numaralı imza sahibi, "demokrasinin sağlam esaslara oturtulmamasından" söz ediyordu.

İlerici kamuoyunun baskı ve tepkisiyle, CHP grubunun engellemesi sonucu yasalaşmayan o tasarıda, 163. maddede suç olmaktan çıkıyor ama 141 ve 142 suç olmağa devam ediyordu. Şimdi fikir ve düşünce özgürlüğü tellallığı yapan Erbakan, o günlerin Başbakan Yardımcısı olarak o tasarıya imza atan Erbakan idi...

Ve şimdi Yargıtay Başsavcısının girişimi üzerine politik bir manevra düşünüyor. O da şöyle idi: MSP olarak ceza yasaından 141,142 dahil 163'ün kaldırılmasına hazır. Yeni hükümet içinde itiraz sesleri yükselirse MSP bu "yüce" amaç için CHP ile isterse bir koalisyon ortaklığına da gidebilirdi. Geçti zaman olarak bu şimdiki CHP yönündeki olanaksız bile olsa, herhangi bir tarihte pekala olabildi. Yeter ki, Ecevit ve partisi, bu parti kapatılma olayında biraz anlayışla hareket etsin di!...

MHP AKLANAMAZ

Sıradan basit ve içtensiz bir kurnazlığa dayanan politikalarla Türkiye'de bu siyasal kuruluş dışında çoktan çöktüğü, küflenmeğe uğramıştır. Eriyen, bitmeye yüz tutan bir partiye "la-

iklik" ilkeleri hatırlanarak kapatmaya yeltenmek de çok kişinin zihnini meşgul etmiştir.Olay, çok kişinin ilk verdiği yeni hükümeti zor duruma düşürmek yarısından çok, MSP'nin CHP yönünden dizgine alınmasıyla ilgilidir. MSP, Yargıtay'a gönderilecek savunmanın 15 günlük süresine ek olarak karar için gerekli iki aylık süre içinde yeni hükümete muhalefetine dikkatli, terbiyeli olmak zorundadır..

Bu arada MSP'nin hedef olarak seçilmesiyle MC'nin diğer ortaklarının aklanmaya çalışılması çabalarının paralelligi de dikkat çekicidir. MC'nin bütün kirini MSP'ye yükleyip, AP ve MHP'nin temizlenmesi çabaları rastlantı değildir.

Yan örgütleri silahlandırdığı bilinen ve genel başkanı ağzıyla "davadan dönemi vurnayı" politik açıklığı çıkartmış bir MHP'nin dosyası MSP'den daha mı temizdir sanki?

MC suçluluğunun davalıdır ve yaptıklarının hesabı ergeç Türkiye'nin bağımsızlıktan, demokrasiden, sosyalizmden yana güçlerine vereceklerdir...

CHP'DE YENİLİK

İlginç gelişmeler dizisinde CHP Genel Merkez yönetiminde yapılan değişiklikler de yer almaktadır. Yeni hükümetin güven oyu alınmasından sonra Genel Sekreter Orhan Eyyüboğlu, Genel Sekreter Yardımcıları Ali Topuz ve Hasan Esat Işık ile Genel Yönetim Kurulu üyeleri Bahir Ersoy ve Yüksel Çakmur, istifa faharını resmileştirdiler. Ecevit böyle istemişti.

Geçtiğiniz Perşembe gecesi geç saatlere kadar yapılan Genel Yönetim Kurulu toplantısında boşalan üyelerle Çanakakale senatörü İmadettin Elmas, İstanbul Milletvekili, Tarhan Erdem, Samsun Milletvekili İlyas Kılıç, Rize Milletvekili Sami Kumbasar ile Adıyaman Milletvekili Kemal Tabak getirildiler.

CHP'nin yeni yönetim piramidi de şöyle belirlendi:

Genel Sekreter: Mustafa Usta'dağ
Genel Sekreter Yardımcısı: Tarhan Erdem

Genel Sekreter Yardımcısı: Erol Tuncer

Genel Sekreter Yardımcısı: Uğur Alacakaptan

Genel Sekreter Yardımcısı: Orhan Birgit.

RENKSİZ TABLO

Bu tablo şunu gösteriyordu: Deniz Baykal ve Süleyman Genç kanadından hiç kimse Genel Yönetim Kuruluna girememiştir. Necdet Uğur'a yakınlığıyla bilinen Tarhan Erdem'in dışındaki CHP'nin renksizler ve Eyyüboğlu-Topuz kiliğine bağlı kişilerdir.

Gücünün tadına varan Ecevit, her anlıkta başını ağrıtmayacak bir yönetim ekibi oluşturmuş, kabul ettirmekte güçlük çekmemiştir.

Aslında ilk başta daha başka bir kombinasyon dahilinde düşünülen genel yönetim bir takım "olaylıkların" ortaya çıkarması için böyle renksiz, soluksuz bir desenlemeyle oluşturulmuş. Doğrusu bu ya, bir süre kimsenin de "ak"ı çıkmayacağına göre vakit nakitti...

DİLİN ALTINDAKİ BAKLA

Haziran ayında, kimilerine göre, işçi sınıfının partisinin seçimlere girmesi "ihanet" idi. Gerekçe çok açık: Halk Partisi hükümet olacak ve solun önünü açacak. Halk Partisi hükümet olduktan sonra hem muhalefet yapmak hem de sosyalist mücadele sürdürmek kolay olacak. Bu gerekçe ile Haziran seçimlerinde bilimsel sosyalist mücadeleyi temsil eden Türkiye İşçi Partisi'ni "ihanet" ile suçlayan oldu.

Şimdi CHP Hükümeti kuruldu. Aynı kimseler, söylediklerini unutmazsa benziyorlar. İhanetsiz edemiyorlar ve yeni ihanet nedenleri buluyorlar: Halk Partisi hükümetine muhalefet etmek, devrimcilğe ihanet etmek demek. Aynı kimselerin şimdiki tezleri böyle.

Şöyle kestirmeden gidip dilinizin altındaki baklayı çıkarın da hiç olmazsa mertçe, asıl düşünceni söyleyin. Asıl düşünceleri anlaşıyor: Sosyalist için mücadele etmek devrimcilğe ihanet etmek demek. "Seçimlere girmek ihanettir" tezi, "sosyalizm için mücadele etmek ihanettir" tezi ile açığı çıkmış oluyor. Sahiplerini de açığı çıkarıyor.

Bakanlıklararası Kuruluş Kavgası

Ecevit Hükümeti'nin kuruluşu sırasında çözülmeyen bazı sorunlar, şimdi yeni hükümetin başını ağrıtmaya başladı. Hükümetin kurulmasıyla birlikte bakanlıklar arası kuruluş kavgası başladı. Buna bir de Köyişleri Bakanı Ali Topuz'un Ticaret Bakanlığının bazı örgütlerini elde etme mücadelesi eklendi. Henüz bu mücadele ve kavgaya bir sonuca ulaştırılmadı.

Yerel Yönetim - İmar İskan

1973-1977 döneminde yerel yönetimlerin ön plana çıkması Ecevit Hükümetinde Yerel Yönetim Bakanlığının kurulmasına yol açtı. Bakanlık kuruldu ama ne yapacağı ve hangi kuruluşlarla yapacağı bugüne kadar belli olmadı. Yeni Bakanlık, İçişleri Bakanlığının Mahalli İdareler Genel Müdürlüğüne aldı. Fakat Yerel Yönetim Bakanlığının bir bakanlık olabilmesi için mutlaka İller Bankasının olması gerekirdi. İller Bankası olmadan Yerel Yönetim Bakanlığının yerel yönetimle ilgili herhangi bir iş yapması mümkün değil. Ancak İller Bankasının bağlı olduğu İmar İskan Bakanı Ahmet Karaaslan İller Bankasını yeni bakanlığa vermeye hiç de razı değil. Bu sorunun iki bakanın daha çok Ecevit tarafından çözülmesi gerekiyor.

İşletmeler - Sanayi

İşletmeler Bakanlığı da kendisine hiç bir kuruluş bağlanmadan ortaya çıktı. Bakan Bulutoğlu, bazı uzmanların yardımı ile bir bakanlık şeması geliştirmeye çalışıyor. Ancak İşletmeler Bakanlığında başta Sümerbank, Çimento, Şeker Sanayi gibi kuruluşların bağlanması gerekiyor. Bunlar bağlanmazsa, İşletmeler Bakanlığı işletmesi olmayan bir bakanlık olacak. Bunların dışında yine İşletmeler Bakanlığında Devlet Sanayi Yatırım Bankası ile Devlet Yatırım Bankası da bağlanabilir. Devlet Yatırım Bankası, şu anda Maliye, diğer kuruluşlar ise Sanayi ve Teknoloji Bakanlığında bağlı. Orhan Alp de Ahmet Karaaslan gibi hiç bir kuruluşunu vermeye niyetli görünmüyor.

Ecevit'in ise bütün bu işleri zamana bırakacağı anlaşıyor. Bir süre sonra Halk Partisi'ne yeni iltihakların olabileceğini hesaplıyor. Bu durumda Hükümet içindeki bağımsızların pazarlık gücü azalabilecek. Bunun sonucunda da bakanlıklara bağlanan kuruluşlar sorunu bir çözüme yaklaşabilecek.

Ticaret - Köy İşleri

Bağımsızlar ile CHP'li bakanlar arasındaki sürtüşmeye bir de CHP'li bakanlar arasındaki kavgaya eklendi. Köyişleri ve Kooperatifler Bakanı Ali Topuz, Ticaret Bakanlığında bağlı Tarış, Ant Birlik, Çukobirlik gibi kooperatif kuruluşlarının kendisine bağlanmasını istiyor. Parti içindeki gücünü Ecevit darbisi ile iki saatte kaybeden Topuz, bu örgütleri elinde tutarak parti içinde kaybettığı gücü yeniden sağlamaya uğraşıyor.

Bu tür kooperatifler doğrudan doğruya dış ticaret ile ilgili. Aslında bunlara kooperatif veya kooperatif birliği demek bile mümkün değil. Bunlar, üreticiden mal alan ve bunları genellikle ihraç eden kuruluşlar. Dolayısıyla dış piyasaları izleme olanağına sahip olan Ticaret Bakanlığında kalması bir zorunluluk. Bu zorunluluk, CHP-MSP Hükümeti zamanında bozuldu. Halk Partisi bozdu. Ticaret Bakanlığı Milli Selamet Partisi'nin elinde olduğu için bu örgütler Köyişleri Bakanlığında bağlandı. Şimdi her iki bakanlık da Halk Partisi'nde olduğu için bu örgütleri Ali Topuz'a bağlamak "örgütücü Topuz'a" oyun sahası açmaktan başka bir iş yapmayacak. Bu sorunu da, bir süre sonra Ecevit'in çözmesi gerekecek.

İlhan'ın etekleri tutuştu

Erhan TEZGÖR
TÜMDER Genel Başkanı

HÜKÜMET PROGRAMI ÜZERİNE

Aykut GÖKER
TÜTED Genel Başkanı

Program çalışanların taleplerine cevap vermiyor

Öğretmeni, teknik elemanı ve memuruyla tüm kamu personelinin, faşist baskı, kıyım ve teröre karşı, işçi sınıfının mücadelesinde ittifakı içinde verdiği kararlı ve örgütlü mücadelesine, MC'nin yıkılışı ve yerine Ecevit hükümetinin kuruluşuyla yeni bir boyut kazanmış bulunmaktadır. Kuşkusuz MC'nin yıkılışı faşizmin tehdidinin ortadan kalkması anlamına gelmiyor. Faşizmin yapısal ve anımsal niteliği dikkate alındığında, sözkonusu iktidarı değişikliğinin, bu niteliklerde köklü bir değişimi içermeyi bekliyoruz.

Ancak, sözkonusu değişimin önemli bir gelişme olduğu da bir gerçek. Bu gelişmenin ulaşabileceği boyutlar konusunda söylebilecekleri ise, hükümetin kuruluş biçimi, programı ve nihayet CHP'nin programı ve yapısı vermektedir. Biz burada memurları yakından ilgilendiren konular itibarıyla anırlı bir değerlendirmeyi genel hatlarıyla yapmaya çalışacağız.

Ülkemizde verilen bağımsızlık, demokrasi mücadelesinin memurları ne kadar yakından ilgilendirdiği, yıllardır bu uğurda verdiğimiz mücadeleye ortaya çıkmıştır. Emperyalizme bağımlılık yaratan, gerek ekonomik gerekse politik ve askeri alanlardaki ilişkilerin eskisi gibi süreceği, bu alanlarda yapılacak bazı düzenlemelerin ise eskisinden çok büyük farklar göstermeyeceği, hükümetin sunduğu programdan anlaşılacaktır.

Bu olgunun bir diğer anlamı ise, uğrunda etkin bir mücadele verildiği, tüm memurların dikkatlerinin üzerinde toplandığı ve bunun aracılığıyla, memurlara emperyalizmin kirli ellerinin nasıl onların cebine gördüğü, somutla gösterilebildiği ve nihayet yuzbinlerce memurun TBMM'de komisyonuna gönderdiği dilekçelerle kesinlikle reddettiği için, üzerinde özenle durduğumuz MEYAK kesintilerinin emperyalizme kadar gitmeye devam edeceğini. Hükümet programında MEYAK kanununun yanına İYAK da eklenerek çıkarılacağı yer almakta ve bu anlamda program kendi içinde bir tutarlılığı (!) da içermektedir.

Ülke genelinde demokrasi mücadelesi, can güvenliği ve öğrenim özgürlüğüne indirgenerek, düşün özgürlüğünü snırlayan yasa hükümlerinden söz edilme-

mektedir. Bu doğrultuda faşizmin tebdidi de, genel anlamda "anarşi" kapsamında ele alınan can güvenliği sorunuyla anırlı tutulmaktadır. Faşizmin bir tehdit olarak kaynaklandığı odaklar dikkatlerden kaçırılmaktadır. Emperyalizmden kaynaklanan faşizm tehdidinin bu düzeye indirgenmesi yukarıda belirtilen bağunsuzluk anlayışıyla kuşkusuz tutarlıdır. Ancak ne yazık ki programın tutarlılığı hep olumsuzluklardaki bir tutarsızlıktır.

Hükümet programında memurların örgütlenmelerine ilişkin bir hüküm de yer alıyor. "Memurların örgütlenmeleri ve çalışma koşulları ile ilgili demokratik düzenlemeler, kamu görevinin özellikleri de gözönünde tutularak yapılacaktır." İfadenin bir hayli esnek yapısından çıkarılabilecek olan, bazı düzenlemelerin yapılması istendiğidir. Bu ifadenin hemen ardından ise "işçi-memur ayrımına ivedilikle çözüm getirilecektir." demiyor. Memurların içinden çıkılmaz bir durum alan personel rejimine ilişkin başkaca bir ifadeye rastlamak olamaz. Memurların ekonomik durumundan söz edilmiyor.

Ardı ardına sıraladığımız bu sorunlara bazı eklemeler daha yapmak olanağı. Ancak yazılı bir duruma getirilen programlar çok önemli değildi. Önemli olan yazılı olarak kağıda geçen hükümlerin hayata geçirilmesidir. Muğlak gibi görünen ifadelerin somutluk kazanması olanağıdır. Bu olanağı sağlayabilecek unsur, her şeyden önce kendi örgütlü olduğu olduğumuzdur. Demokratik kitle örgütleri içinde etkin örgütlülük ve daha demokratik bir iktidara kurulacak diyalog, bazı sorunların çözümünü beraberinde getirebilir.

İşçi-memur ayrımına ilişkin hüküm istenilen düzeye bir genişlikle uygulanması memurlar sendikal haklara kavuşabilir. Bir ila dördüncü dereceler arasında yer alan bir avuç yönetici dışındaki memurlar işçi kapsamına alınması, Anayasa ve yasa değişikliğine bağlı olarak grevli toplu sözleşme sendikal haklara kavuşması sağlanır. Bu haklı ve temel vazeğimiz talebimiz uğrunda mücadele iktidarı kim gelirse gelin kazanılmaya kadar sürecektir.

Hükümet programı veya sözü edilmeyen ekonomik-demokratik haklar listesi

Bugün işbaşına geçen hükümetten, Türkiye'nin emperyalizme bütünleşmiş geri kapitalist yapısı ayakta kaldığı sürece şu veya bu ölçüde gündemde kalacak olan faşizm tehlikesinin sınıfsal kökenini kurutmasını beklemek durumunda değiliz. Zira mevcut hükümetin böylece bir yola yönelmesi eşyanın tabiatına aykırı. Ama emekçi halk kitlelerinin somut beklentileri var, demokratik kitle örgütlerimiz itibarıyla somut taleplerimiz var. Deklentiler, talepler anınsızdan faşizmin geriletilmesi, faşist baskı, kıyım ve terörün durdurulması, bu tür uygulamaların terghahaylardan hesap sorulması, bu tür uygulamaların aracı olarak kullanılan nifak yuvalarının dağıtılmasıyla ilgili, sokakta - işyerinde - fabrikada - okulda can güvenliğinin sağlanması ile ilgili. Programa buna ilişkin vaatler var. Bu vaatlerin nasıl, ne kadar ve hangi yönde gerçekleştirilebileceğini izleyici olacağız. Şimdiden, karamsarlığa yöli açacak bir ifade kullanmak istemiyoruz ama; hükümet programında yer alan, "hükümetin iyi niyetli davranışına karşı en küçük bir direniş yoktur, gereği tereddüslüz yerine getirilecektir." ibaresinin ne anlama geldiğini de sormak durumundayız. Faşist baskı, kıyım ve terörün terghahayıcıları, uygulayıcıları taktik olarak geri çekilir ve bir suskunluğun, bekleyişin içine girerlerse faşist nifak yuvalarına dokunulmayacak mıdır?

TÜTED'in diğer demokratik kitle örgütleriyle birlikte uğrunda mücadele ettiği ekonomik-demokratik taleplerle ilgili olarak programda yer alan (!) busulara değineceğim.

"Memurların örgütlenmeleri ve çalışma koşulları ile ilgili demokratik düzenlemeler, kamu görevinin özellikleri de gözönünde tutularak yapılacaktır" deniyor ve hemen ekleniyor: "işçi-memur ayrımı sorununa ivedilikle çözüm getirilecektir."

Yapılacağı vaad edilen örgütlenmeye ilişkin demokratik düzenlemelerde "kamu görevinin özellikleri de gözönünde tutulacaktır"ın açık anlamı şu: Kamu kesiminde 657 sayılı yasaya tabi olarak çalışanlara grevli - toplu sözleşmeli sendikal haklar tanımayacaktır. Grevli - toplu sözleşmeli bir yana bırakalım "sendikalasma" hakkının bile tanımayacağı şüpheli. Sonuç; işçi-memur ayrımını kaldırılması asla söz konusu değil. İvedilikle çözülecek olan, herhalde ayrımdaki çizginin biraz aşağıdan nu yoksak biraz daha yukarıdan nu geçireleceği meselesi olsa gerek.

657'ye tabi kesime siyasal hakların tanınması meselesi ise hatırdan bile geçmemiş.

"Düşünce ayrılıklarının serbestçe belirlenebilmesi demokrasinin bir gereğidir" denmiş ama ne 141-142. maddelerinin kaldırılmasından ne de Dernekler Yasasından olduğu gibi tüm yasalardaki anti-demokratik maddelerin ayıklanacağından hiç söz yok.

"Lokavtın kötüye kullanılmasını önleyici çalışmalar yapıpı öneriler hazırlanacaktır" deniyor. Anayasa bir hak olmayan lokavt kaldırılması bir yana konuya değinirken kullanılan ifade bile çok çarpıcı: Öneriler (!) hazırlanacaktır.

Genel grev hakkı ve dayanışma grevi hakkından hiç söz edilmiyor.

"En az geçim indiriminin, en az ücret göz önünde tutularak, günün koşullarına uygun biçimde yeniden düzenlenmesi"nden söz ediliyor. En az geçim indirimi, agraı ücret düzeyine yükseltilmeden yapılacak düzenlemelerin hiç bir anlamı olmayacağına herhalde bu program sahipleri de binlerce durumdalar ama tıpkı "lokavt" konusuna da değinmeye gerek duymuşlar. "Umutları" ayakta tutma meselesi.

"MEYAK gibi tasarruf ve sosyal güvenlik kurumları kısa zamanda gerçekleştirilecektir" deniyor. Temelde söylenen şu: MEYAK adı altında yapılan yasa dışı kesintiler memurlara iade edilmeyecek ve bu kesintilere devam edilecektir. Mevcut sosyal güvenlik kurumlarının yeniden düzenlenmesiyle, MEYAK'ın sağlanacağı iddia edilen yararların tümünü sağlanabileceği yıllardır anlatılıyor. Ama, programda MEYAK fonlarının üstüne oturanları terchleri terch edilmiş.

Programdaki yok'lar listesinde daha da uzatmak mümkün ama sıraladıklarımız, programın tünu hakkında bir fikir edinmek için yeterli.

Söyleyeceğimizin son hususu, Türkiye işçi sınıfının ve tüm emekçi sınıf ve tabakaların gündemlerinin birinci maddesini hatırlatmaktan ibaret olacak:

- Faşizme ve emperyalizme karşı mücadele
- Ekonomik-demokratik haklar için mücadele
- Gündemin ikinci maddesinde değışiklik yok.

Tehlikeli düşünceler:141-142 ile oynanmaz

Yeni Ecevit hükümetinin, hükümet programında "sanırsız özgürlük"ten bahsetmesine karşın, 141-142. maddelerin kaldırılması gibi demokratik bir talebe hiç yer veremeyişleri, demokrat ve sosyalistlerin tepkisini çekti.

Ancak Türkiye'de bir de böyleâne tepkileri vermeyelim! CHP'nin her adımı haklı gözlemeyi ve değerlendirmeyi kesime aklı öğretmeyi misyon edindiğini her şey çevreler de var. Bunlar, son olarak, 141-142. maddelere hiç değinilmemesini ilericilik açısından "yerinde" gördüklerini bile söylemeye cesaret ettiler. Ama usturlupu bir biçimde. Mantık şöyle:

CHP hükümeti, veri olarak ilericidir, solcudur. Böyle olduğu için de söz konusu maddeleri ilericilere ve solculara karşı uygulaması beklenemez. Dolayısıyla, önemli olan maddelerin anti-demokratik niteliği değil, bu maddeleri uygulatacak olan hükümetin niteliğidir. Bu nitelikteki bir hükümet, 141-142. maddeleri ilericilere karşı kesinlikle uygulamaz.

Ama yine veri olarak bu hükümet faşizme kesinlikle karşıdır. Faşizme ve diğer sağ akımlara karşı mücadelede bu hükümetin bu maddelere ihtiyacı vardır. Sonuç olarak; sağ ve faşizme karşı olan çevrelerin, bu hükümetin solculuğunu veri olarak 141-142. maddelerin kaldırılmasına önem vermeme durumundadır. Terhine, kaldırılmasını istemekle belki de faşistlerin ve sağcıların ekmeğine yağ sürerler, onlara "ayrı parakele düşerler."

Şimdi de bu çıktı. Yeni hükümeti atlamak için bazı ilericiler çıkıca bunu yazıyorlar. Böyle "kırsak" manevralara başturuyorlar. Bunlara söyleyemeyiz söz gücümüz azalmaya başladı. Ama gerçek ilericilere düşen görevdir azalmıyor, artıyor. Düşünce ve öğütlenme özgürlüğüne sınır koyan maddelerin kaldırılması için verilecek mücadele her zaman gündemde. Tüm akıl hocalarına rağmen bu mücadeleyi canlı, dipdiri sürdürmek gerekiyor.

EMPERYALİZM KIBRIS' TA YENİ DENGİ YÖNTEMLERİ PEŞİNDE

KIBRIS TÜRK AMME MEMURLARI SENDİKASI GENEL SEKRETERİ AHMET ZEKİ BULUNC, KIBRIS'TAKİ SON GELİŞMELERİ DEĞERLENDİRDİ. BULUNC'UN YÖROYOŞ MUHABİRİNİN SORULARINA VERDİĞİ YANITLARI AŞAĞIDA SUNUYORUZ.

* *Denktaş-Konuk iktidarı, özellikle son günlerde Kıbrıs'taki faşist tiranlığın hızlandırıldığı. Bu gelişmede, son yıllarda hızlı bir gelişme gösteren sınıf sendikacılığın payı var mı?*

☆ Sermaye yanlısı ve MHP nitelikli Ulusal Birlik Partisi iktidarının Kıbrıs'taki faşist tiranlığı hızlandırıldığı bir gerçektir. Kıbrıs'ın görece demokratik yapısına karşın böyle bir tiranlığa gelişmesinde, egemen çevrelerin Türkiye'deki MC iktidarından aldıkları desteğin de payı vardır. Bu tiranlığın temel nedeni, sorunlarda da belirtildiği gibi, sınıf sendikacılığının güçlenmesi, emekçilerin hızla bilinçlenerek sömürüye karşı çıkmalarıdır.

Kapitalizmi seçen uluslarda, sermaye birikiminin özellikle ilk aşamalarında yoğun sömürü ve yüksek kârların birikimi hızlandırıcı niteliği bilinmektedir. Kıbrıs Türk Federe Devleti de bugün böyle bir aşamadır. UBP'nin uyguladığı enflasyonist politikanın amacı da budur.

Bu politikanın sonucunda ülkemizde 1974-1977 yılları arasında enflasyon hızı % 160'ı aşmıştır. Sermaye kesimi bir yandan enflasyonu ve sömürüyü hızlandırırken, diğer yandan vergi bağışıklığı ile de adeta taltif edilmiştir. Bu politika sonucundadır ki Kıbrıs'ta bir gecede milyoner olan insanlar vardır.

Enflasyona, kaçakçılığa, vurguna, karaborsaya ve sömürüye dayanan politika sonucunda bir yandan da emekçi kesimler giderek bilinçlenmekte, sınıf sendikacılığı güç kazanmaktadır. İşte, sermaye sınıfının önüne dikilen engelleri temizlemek, emekçilerin yükselen sesleri bastırmak için, egemen çevreler tiranlığı hızlandırmışlardır. İlk önemli adım olarak da kamu görevlilerinin sendikaları ile birlikte susturmak amacıyla açıkça faşist nitelikteki "kamu görevlileri yasa tasarı" nı meclise sunmuşlardır.

* *Devlet matbaası grevi KTFD'ye bugüne dek görülen en uzun, en başarılı grev oldu. Grevin temelindeki neden nedir? Çözümü için sağlanamamaktadır?*

☆ Tüm baskılara, tutuklamalara karşın grev başarı ile sürmektedir. Ayrıca grev, çalışanlar ile sermaye ve egemen çevreler arasındaki kişiselliği en açık biçimde sergilemesi açısından da önem taşımaktadır.

Devlet matbaası sorunu, sermaye tarafından bilinçli olarak ve yavaş bir biçimde yaratılmıştır. Bunda perde arkasında birtakım oyunlar da söz konusudur. Önce ortadaki sorunu özetlemeye çalışalım. Matbaadaki işçiler üç yıldı bu yana statüsüz ve güvencesiz olarak çalıştırılmaktadırlar. İstedikleri de 1978 bütçesine gerekli ödeneklerin konulmasıyla bir güvenceye, bir statüye kavuşmaktadırlar.

Perde arkasındaki oyuna gelince-Devlet matbaası kurulmadan önce, devletin tüm kırtasiye işleri birkaç özel matbaada yapılmıyordu. Özel matbaalara, devlet bütçesinden her yıl milyonlar aktılıyordu. Bu, özel matbaalar için önemli bir

gelir kaynağı oluşturuyordu.

Devlet matbaasının kurulması, bu kaynağı kuruttu. Kuruyan kaynağın canlandırılması, devlet matbaasının etkinliğinin azaltılmasına bağlıdır. İşte bunu sağlamak amacıyla, ticaret odasının eski genel sekreteri, bugünün Maliye Bakanı Tansel Fikri bütçeye gerekli ödeneği koymamak suretiyle sorunu yaratmış, bugünkü boyutlarına ulaştırmıştır. Bu politika ilk meyvesini vermiş, Devlet Matbaasında sayfası 180 TL'ye basılan resmi gazete özel bir matbaaya sayfası 500 TL'ye ihale edilmiştir.

* *Emperyalist güçler Ortadoğu'yaiki çıkarlarını sürdürülebilmek için bugüne dek Kıbrıs'ı "batmaz bir uçak gemisi" gibi kullanmışlardır. Bunu sağlamak için de her iki toplumu sürekli olarak birbirleri ile çatıştırmışlardır. Bugünkü koşullarda aynı politikayı sürdürmek olanaklı mı? Yani yeni çatışmalar söz konusu mu?*

☆ Yer yer küçük çaplı çatışmalar bundan sonra da çıkabilir. Ancak bunların önemli ve büyük çapta olacağını sanmıyorum. 1974 yılında oluşan yeni denge buna olanak vermemektedir. Bu oluşum sonucunda emperyalizm Ortadoğu'daki dengiyi korumak için yeni yöntemler uygulayacaktır.

Kanunca bu yöntemlerden en önemlisi Ada toplumlarının tüm ekonomilerini kendilerine daha sıkı bağlarla bağlamak olacaktır. Bunun için gerekli koşullar da hazırlanmıştır. Bilindiği gibi, 1974'den önce Türk toplumunun gelişmiş bir sanayisi, turizmi ve ticareti yoktu. Rum kesiminde ise durum böyle değildi. Gelişmiş bir sanayi, ticaret ve turizm ile bu kesim emperyalizme bağımlı idi. Oysa bugün, ticaret kesiminde Türk kesiminde de sermaye birikimi artmıştır. Şimdi bu birikimin sanayi kesimine aktırılmasına sıra gelmiştir ve onun sanayilerin geliştirilmesidir. Rumlardan ele geçirilen sanayi tesislerini de eklersek, sanayinin harekete geçebilmesi için gerekli potansiyelin var olduğu görülür. İşte bu aşamada yabancı sermayenin teşvikî güdeme getirilmesi. Böylece KTFD'de dışa bağımlı montajcı nitelikte bir sanayi gelişecek, emperyalizme bağlar pekişecektir. KTFD ekonomisi de, Rum kesiminin ekonomisi gibi bir nitelik kazanacaktır. Bunların yanısıra KTFD'de "serbest bölgeler" in kurulması da gündeme getirilmiştir.

Emperyalizmin Ortadoğu ve Kıbrıs'taki dengiyi bundan böyle bu bağlar aracılığı ile sürdürüleceğini sanıyorum.

Denktaş iktidarı ilerici sendikal hareketi yıkıma çalışıyor

Kıbrıs'ta son günlerde yoğunlaşan grevler ve eylemler, KTFD'de işçi sınıfının hızlı ve yoğun bir bilinçlenme dönemine girdiğini göstermektedir. Ancak bu olgu, sermaye sınıfını da aynı oranda hareketlendirmiş ve sınıfsal bilinçlenmeyi önleyecek ya da geciktirecek önlemler almaya itmiştir.

Bu önlemlerin başında, sermaye iktidarlarının destekçisi sarı Türk-Sen'in UBP iktidarı ile olan açık dayanışmasını kamufle etmek amacıyla "tarafsız ve bağımsız" hareket edeceğini, yani "partilerüstü" sendikacılık politikasını yürüteceğini geçtiğimiz aylarda açıklaması gelmektedir. Bununla güdülen amaç, hızlı bir bilinçlenme sürecine giren işçileri uyutarak bir süre daha kendine bağlı tutabilmektir.

Son günlerde yeni önlem girişimlerine de rastlanmaktadır. Kıbrıs Türk toplumunda en güçlü bir biçimde örgütlenmiş bulunan kamu görevlilerinin susturmak ve baskı altında tutmak amacıyla faşist yasa tasarılarının hazırlandığı görülmektedir. Kıbrıs'ta memurların, öğretmenlerin ve diğer kamu görevlilerinin grevli toplu sözleşmesi sendika hakları eskiden beri vardı. Ancak KTFD'de gerçek sendikacılığın gelişmesi henüz yeni başladığından, bu hak son zamanlara kadar gerçek anlamı ile kullanılmamıştır.

Kıbrıs'taki sendikacılık hareketinin tarihi incelendiğinde, sendikacılık hareketinin uzun süre sermayeye bağımlı piyonların elinde yazlaştırıldığı ve sarı sendikacılığın egemen kılındığı görülecektir. Özellikle kamu görevlileri sendikalarına uzun süre birer kullup niteliği taşımışlardır. Ancak özellikle son yıllarda sınıf bilinçlenmesine paralel olarak sınıf sendikacılığı hareketi de gelişmeye başlamıştır.

Bu oluşum karşısında sermaye sınıfı ve onun iktidarı UBP Türkiye'de ilerici sendikal harekete uygulanan yöntem ve oyunları Kıbrıs'ta da uygulama alanına sokmuştur. Faşist nitelikli Denktaş-Konuk iktidarı son günlerde giderek yoğunlaşan baskı ve sindirme yöntemleri ile ilerici sendikal hareketi yıkıma ve sarı sendikaları egemen kılmaya çalışmaktadır.

Bu aşamada Denktaş - Konuk iktidarı açıkça faşist nitelikli "kamu görevlileri yasa tasarısı" nı meclise sunmuştur. Böylece emekçilerin önemli bir kesiminin oluşturulan kamu görevlilerinin ellerinden toplu sözleşme ve grev hakları alınmak istenmektedir. Bu gelişmeler, Türkiye'dekine koşut olarak faşist tiranlığın Kıbrıs'ta da hızlandığını göstermektedir. Kamu görevlilerinin bu tür girişimlere karşı etkin bir eyleme giriştikleri, haklarının ellerinden alınmasına izin vermemekte kararlı oldukları görülmektedir.

Olayların gelişimi işçi sınıfının ve tüm çalışanların Kıbrıs'ta da hızlı bir bilinçlenme sürecine girdiklerini göstermektedir. Bu süreç, işçi sınıfının ve çalışanların artık uyutulamayacağını sergilemektedir.

KTFD'de işçi sınıfının ve tüm çalışanların giderek bilinçlenmeleri, demokrasinin ve özgürlüklerin korunmasının garantisi olacaktır. İşçi sınıfının örgütlü ve bilinçli mücadelesi, Kıbrıs'ta faşizmi mutlak yenilgiye uğrattıkça, aynı zamanda Kıbrıs'ın gerçek bir barışı da getirecektir.

KIBRIS'TA BUGÜNE

Kıbrıs sorunu bütün dünya kamuoyunun dikkatlerini yeniden üzerine topladı. Çeyrek yüzyılı aşkın bir süredir uluslararası bir sorunun merkezini oluşturmuş Kıbrıs Adasının tarihini çağımızın genel gelişme doğrultusundan ayırmak mümkün değildir. Kıbrıs adasının geleceğini de yine kuşkusuz çağımızın genel gelişme doğrultusu belirleyecektir.

Emperyalizmin sömürge sisteminin çöküşü ile yine emperyalizmin Doğu Akdeniz'de ve Ortadoğu'da yeni bir denge yaratma girişimleri, Kıbrıs sorununun doğup gelişmesindeki iki temel olgudur. Birinci Dünya Savaşı sırasında topraklarını ihhak ettiği Kıbrıs Lozan antlaşmasıyla hukukun de kendisine bağlayan İngiliz emperyalizmi, sömürgeciğe karşı Ada'nın her iki toplumunda da gelişen hareketleri İkinci Dünya Savaşı'na kadar şiddet yöntemleriyle bastırmağa çalıştı. İngiliz emperyalizmi, Kıbrıs'taki anti-sömürgeci hareketin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yükselişini, bu kez Ada'daki Türk ve Rum toplumlarını birbirine düşürerek durdurmaya girişti. Ada'daki Türk ve Rum burjuva çevrelerinin bağımsızlık hareketini kendi sınıfsal çıkarlarını çerçevesi içine hapsedme girişimleri, İngiliz emperyalizminin planlarını uygulayabilmesi için elverişli ortamı yarattı.

Ada'nın Rum kesiminde ulusal harekette etkin duruma geçen Rum burjuvazisi, İngiltere'ye karşı sürdürülen mücadelede Yunanistan'ın desteğinden ve müdahalesinden güç almaya çalışıyordu. Bu çaba, Enosis fikrinin kaynağını oluşturdu ve Yunanistan'ın Kıbrıs sorununun "tamamı" haline getirdi. Buna karşılık Ada'daki egemen Türk çevreleri ise kendi konularını Türkiye'ye dayanarak konuma çabasına girdiler. Ancak, bu dönemlerde politikanın bütünüyle NATO'ya göre ayarlamaya başlayan Türkiye, Kıbrıs'taki egemenliklerini sürdürmeye çalışan İngiltere'ye destek olmak amacıyla, Kıbrıs sorununu "İkinci Dünya Savaşı'nın bir iç sorunu" olarak yorumluyor ve soruna henüz taraf çıkmıyordu.

KIBRIS SORUNU ULUSLARARASI BOYUT KAZANIYOR

Kıbrıs'ın Rum kesimindeki ulusal hareket 1955'e doğru silahlı bir nitelik aldı. Bunun üzerine Kıbrıs sorununu uluslararası düzeye çıkarma girişimlerini yoğunlaştıran Yunanistan, birkaç başvurudan sonra konuyu BM'nin gündemine sokmayı başardı. İngiliz emperyalizmi ise, Kıbrıs sorununun kaçınılmaz olarak uluslararası bir boyut kazandığını göstererek, sorunun çözümündeki inisiyatifini sürdürmek amacıyla Türkiye'yi devreye sokma ve sorunun tarafılarından biri haline getirme yolunu seçti. NATO kanalıyla Kıbrıs bunalımının içine sokulan Türkiye, önce Ada'nın kendi yönetimine sokulması, daha sonra ise Yunanistan ve Türkiye arasında "taksim" i tezlerini ortaya attı. Kıbrıs sorununun NATO çerçevesi içinde çözümlenmesi amacıyla İngiliz Başbakanı Mc Millan tarafından ortaya atılan ve Ada'da üçlü bir yönetim kurulmasını öngören planın uygulanamayacağı ortaya çıkınca sorun yeniden BM gündemine girdi.

Bunalımın yeniden BM çerçevesi içine girmesi karşısında NATO 1958'te yeniden İngiltere, Yunanistan ve Türkiye arasında arabuluculuk girişimlerinde bulundu. Bu girişimlerin sonucunda Şubat 1959'da üç ülke Londra Konferansı'na bir araya geldiler. Londra Konferansı ve bunu izleyen Zürih anlaşması sonucunda oluşan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı, toprak bütünlüğü ve Anayasa dizeni üç devletin vesayeti altına sokuldu. Anlaşma Ada'daki İngiliz üslerinin varlığını da meşrulaştırıyordu.

YENİ DÖNEMDE YENİ SORUNLAR

Genç Kıbrıs Cumhuriyeti çok yönlü ve karmaşık sorunlarla karşı karşıyaydı. Makarios yönetimi, bu karmaşık sorunların önüne çıkardığı engelleri göğüslemeye niyetli, bağımsızlığa ve uluslararası barışın desteklenmesine dayanan bir politikaya yöneldi. Bu politikanın çıkarlarını tehdit ettiğini gören emperyalizm, Kıbrıs'ın bağımsız bir devlet olarak işleyişini etkileştirmek amacıyla Makarios yönetimi tarafından önerilen Anayasa değişikliği tartışmalarını da bahane ederek, iki toplum arasındaki çatışmaları kızıştırmaya girişti. İki toplum arasındaki çatışmalar 1963'te silahlı bir biçime büründü. Üç "garantör" devletin

Makarios: Kıbrıs'ın gelişiminde önemli bir isim

MC ve Yunan bakanları: Neyi tezgahlıyorlar!

bu gelişmeler üzerine Ada'ya müdahale edilebileceğini belli etmeleri üzerine Makarios garantî anlaşmalarının kaldırılmasını talep etti. Makarios'un bu talebi karşısında İngiltere, Kıbrıs'a yeni askeri birlikler gönderip tüm Ada'ya yayılarak, iki toplum arasındaki çatışmaları önleme bahanesi arkasında ünlü "YeşilHat"ı çizdi. Bunu Ada'ya 15 bin Yunan askerinin çıkarılması izledi. Faşist lider Grivas bu dönemde yeniden Kıbrıs'a geldi, Rum Millî Muhafız Ordusu oluştu. Türkiye'nin Ada'ya müdahale girişimleri ise "Johnson mektubu" ile özlendi.

Bu gelişmeler kaçınılmaz olarak Kıbrıs sorununun bir "Türkiye-Yunanistan gerginliği"ne dönüşmesine yol açtı. Sorunun böyle bir boyut alması, bir yandan NATO'nun güneydoğu kanadını zayıflatıyor, diğer yandan ise emperyalizmin sorunu NATO çerçevesi içine hapsedme girişimlerini yoğunlaştırıyordu. Ancak Makarios yönetiminin, sosyalist ülkelerin ve diğer dünya barışçı güçlerinin desteğiyle, sorunun BM çerçevesinde gerçek boyutlandırılma ele alınması için gösterdiği kararlı çabalar, emperyalizmin planlarını uzun sürede askıda kalmamasına neden oldu.

FAŞİST GÜÇLER SAHNEDE

Emperyalizm ve işbirlikçisi gerici güçler, Kıbrıs'ın kaderini elinde tutma girişimlerini, yine iki toplum arasındaki ayrılıkları kızıştırarak sürdürmekten vazgeçemediler. Faşist General Grivas'ın gizli örgütü EOKA-2'nin başlattığı kanlı olaylar, Ada'da filen iki yönetimin doğmasını sağlıyordu. 1967'de Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi ilan edildi. Bu arada Yunanistan'daki Papandreu İktidarının ilerici bir görünümüne sahip olması, burjuva milliyetçiliğinin etkilerini derin bir biçimde sürdüren Makarios yönetiminin, zaman zaman Enosis tezine doğru yalpalamasına neden oluyordu.

Yunanistan'da işbirlikçi faşist bir cuntanın işbaşına gelmesi, cuntanın ile Türkiye'deki Demirel İktidarı arasında 1968'te NATO çevrelerinin denetiminde yeni görüşmelerin başlatılması için uygun bir zemin yarattı. Ne var ki, Yunanistan'daki faşist darbeden sonra Enosis tezine karşı da kesin bir tavır takmayan Makarios yönetiminin, sorunun BM çerçevesi içinde ele alınması yönündeki ısrarlı girişimleri, NATO'nun planlarının uygulanmasına olanak vermedi. Buna rağmen emperyalizmin Ada'ya müdahale girişimleri, ünlü "Cyprus Vance" planı gibi çok sayıda önerinin piyasaya sürülmesi biçiminde 12 Mart 1971'e dek sürdü.

1970 yazında Kıbrıs'ta Temsilciler Meclisi seçimlerinde ilerici güçler büyük bir başarı kazandılar. Albaylar Cuntası bu gelişme karşısında Makarios yönetimine karşı savaşmak için Ada'ya yeniden General Grivas'ı gönderdi. EOKA örgütünün terörü, Makarios yönetimine olduğu kadar Türk toplumuna karşı da yöneltilerek, iki toplum arasındaki ayrılıkları yeniden alevlendirilmesine çalışıldı. 1972'de başlatılan genişletilmiş toplumlar arası görüşmelerde, Rum yönetiminin bağımsız üniter devlet tezine karşı, ilk kez Türk

SIYASAL GELİNDİ?

tarafının, merkezi devletin yetkilerinin hiçe indirildiği ve Türk toplumunun demokratik haklardan soyutlandığı "federasyon" tezi ortaya atıldı.

SAMPSON DARBESİ VE TÜRKİYE'NİN MÜDAHALESİ

Faşist güçlerin Enosis taraftarlığı götünümlü arkasında yürüttükleri terör, 1974'e doğru doğrudan doğruya Makarios yönetimini devirmeye yönelik bir nitelik kazandı. Faşistler giderek Kilise'de de etkin olmaya başladılar. Rum kesiminde yapılması beklenen parlamento seçimlerinin Enosis lehinde bir halkoylamasına dönüşürmesini önererek, niyetlerini açıkça ortaya koydular. Makarios yönetimi, cesaretili bir adım atarak, EOKA örgütü mensuplarının ve Rum Milli Muhafız Ordusu'ndaki Yunan subaylarının sınır dışı edilebileceğini açıkladı. Faşistler 15 Temmuz 1974'te "Sampson darbesi"ni gerçekleştirdiler.

Türkiye, Zürih anlaşmasının kendisine verdiği "garantör" hakkını gerekçe göstererek Kıbrıs'a silahlı müdahalede bulundu. Türkiye'nin Ada'ya askeri müdahalesi ve Ada'nın toprak bütünlüğünün fiilen ortadan kaldırılması, Londra ve Zürih anlaşmalarının Kıbrıs'm bağımsızlığını güvence altına almadığı, tam tersinden bu bağımsızlığa kastettiğini sergilemiş oldu.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN BARİŞ GİRİŞİMLERİ

BM Güvenlik Konseyi'nin ateş kes çağrısından sonra Cenevre'de bir Üçlü Konferans toplanması kararlaştırıldı: Bu arada 23 Temmuz'da Albaylar Cuntası yerini sivil hükümete terketti. Kıbrıs'ta ise Nikos Sampson'un sessiz sedasız istifası etmesinden sonra Klerides Rum yönetiminin başına geçti. Birinci Cenevre Konferansı görüşmeleri, Kıbrıs'ta iki özerk toplumun varlığını protokole bağlayarak sonuçlandı. 8 Ağustos'ta Kıbrıs'taki iki toplum temsilcilerinin de katılmasıyla toplanan İkinci Cenevre Konferansı, Türkiye'nin, Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs'taki Türk kuvvetlerinin derhal ve tamamen çekilmesini öngören kararına uymamakta direnmesi yüzünden, yeni Anayasal statü konusunda görüşmelere geçilemez deniyeli başarıyla uğradı. Türkiye'nin Ada'ya ikinci askeri müdahalesi başladı.

BM Genel Kurulu'nun 1 Kasım 1974 tarih ve 1922 sayılı kararında, Kıbrıs'm toprak bütünlüğüne, egemenliğine, bağımsızlığına ve bağlantısızlık siyasetini saygı gösterilmesi; her türlü müdahaleden kaçınılması; Kıbrıs'ta bulunan tüm yabancı askerlerin geri çekilmesi; iki tarafın da göçmenlerle ilgili acil önlemler alması ve Kıbrıs'ta ilgili tüm girişimleri ve görüşmelerin BM çerçevesinde gerçekleştirilmesi öngörüldü. Böylece BM Genel Kurulu, Kıbrıs sorununu birkaç yabancı devletin tek tarafı girişimleri içinde ele almayacağını, tüm dünyayı ilgilendiren uluslararası bir sorun olduğunu vurguluyordu.

TOPLUMLAR ARASI GÖRÜŞMELER NİÇİN BAŞARISIZ KALDI;

Buna rağmen NATO ve Türkiye ile Yunanistan Kıbrıs sorununu tek tarafı girişimlerle çözümlenmeye niyetlenmez vazgeçemediler. Kıbrıs'la ilgili görüşmeler, sorunun uluslararası boyutlarından soyutlanarak, Kıbrıs devletin Anayasal statüsü üzerindeki tartışmalarla sınırlandırılmaya çalışıldı. Türk tarafı, iki bölgeci federal devlet tezi dünya kamuoyuna empoze edilemek amacıyla 13 Şubat 1975'te "Kıbrıs Türk Federe Devleti" adı altında bir oldu-bitti yaratma girişiminde bulundu. BM Güvenlik Konseyi, 12 Mart 1975 tarihli 367 sayılı kararıyla, KTFD'nin kurulmasını tek tarafı bir girişim olarak kınadı. Konsey'in kararı üzerine 28 Nisan 1975'te Viyana'da toplamlar arası görüşmeler başladı.

Toplamlar arası görüşmeler, NATO çevrelerinin Kıbrıs'm işlerine müdahale girişimleri yüzünden sonuçsuz kaldı. BM Genel Kurulu'nun bunun üzerine aldığı 20 Kasım 1975 tarihli 3395 sayılı kararında, Kıbrıs sorununa her türlü dış müdahaleden kaçınılması isteniyor; göçmenlerin evlerine dönüştürülmesi için acil önlemlerin alınmasını ve Türkiye'nin Ada'nın nüfus yapısını değiştirme girişimlerinin durdurulmasını ta-

lep ediyordu. Türk tarafının BM kararlarına uymaya yanaşmaması yüzünden toplamlar arası görüşmeler uzun süre askiya alındı.

Toplamlar arası görüşmeler 17 Şubat 1976'da BM Genel Sekreteri'nin girişimiyle yeniden başlıyordu. Bu görüşmelerde Rum tarafını temsil eden Klerides, yetkisz olarak Türk tarafına yeni ödümler sunma konusunda gizli olarak söz verecek, bu durumun açığa çıkması ve Makarios yönetiminin Klerides'in vaadettiği ödümlere yanaşmaması yüzünden Klerides bütün görevlerinden alınacak. Böylece, taraflar arasındaki görüşmelerde somut adımlar atılmamasının temel nedeninin, emperyalizmin bu görüşmeleri el altından yönlendirme çabaları olduğu ortaya çıkmış oluyordu.

Sahte barış umutları yaratılmamalıdır

Ökçün-Valdheim: İyimsellik mi?

Geçtiğimiz hafta İçişleri Ankara'da Kıbrıs sorunu üzerinde yoğun görüşmeler yapıldı. Hükümetin güvenoyu almasından hemen sonra Ankara'ya gelen R. Denktaş ve N. Konuk ile Başbakan Ecevit ve diğer hükümet yetkileri arasında yapılan görüşmelerden sonra, Kıbrıs sorunu için çözümler için önümüzdeki aylarda Türk tarafınca sunulacak önerilerle ilgili haberler basında yer aldı. Bu haberlere göre, Denktaş yönetimi tarafından Anayasa ve toprak konularında hazırlanmış olan önerilerin görüşmelerden sonra, Kıbrıs sorunu için çözümler için önümüzdeki aylarda Türk tarafınca sunulacak önerilerle ilgili haberler basında yer aldı. Bu haberlere göre, Denktaş yönetimi tarafından Anayasa ve toprak konularında hazırlanmış olan önerilerin görüşmelerden sonra, Kıbrıs sorunu için çözümler için önümüzdeki aylarda Türk tarafınca sunulacak önerilerle ilgili haberler basında yer aldı. Bu haberlere göre, Denktaş yönetimi tarafından Anayasa ve toprak konularında hazırlanmış olan önerilerin görüşmelerden sonra, Kıbrıs sorunu için çözümler için önümüzdeki aylarda Türk tarafınca sunulacak önerilerle ilgili haberler basında yer aldı.

Kıbrıs'ta yakın zamanda yeniden başlaması beklenen toplamlar arası görüşmelere Türk tarafının bu kez önemli konularda somut önerilerle gitmeye hazırlandığı, önellerin ise Ecevit hükümetinin güvenoyu almasından sonra kesileceği belli olmuştur. Önceki hafta Ankara, Lefkoşe ve Atina'yı ziyaret eden BM Genel Sekreteri K. Waldheim, bu izlenimlere dayanarak Kıbrıs sorununu çözümlenmeye her zamankinden daha iyimser olduğunu açıklamıştı. Ecevit, Waldheim'la görüşmeleri sırasında, Türkiye hükümetinin de, toplamlar arası görüşmelerin sonuç alılabilecek durumda ise başlamasından yana olduğunu, bunun için "gerekliliği" açıkladığını. Ecevit'in bu açıklaması, Türk tarafının, bugüne kadarlık tutumunun aksine, Kıbrıs'ta adil bir barış için gerekliliği yaratmanın, gerek Kıbrıs'taki taraflar ge-

reke Kıbrıs'la ilgili tüm dünya kamuoyu tarafından kabul edilebilecek, uluslararası hukukun temel ilkeleriyle ve özellikle de BM kararlarıyla uyum içinde önerilerle, sorunun çözümüne destek olabileceği biçiminde yorumlanabilir.

Fakat, Ankara'daki görüşmeler sırasında üzerinde görüş birliğine varıldığı bildirilen öneriler ya da "barış planı", yukarıdaki iyimser yorumla tavan tabana zıt bir gelişmeyi ortaya koymaktadır. Bu öneriler hakkında elde edilen bilgiler, hazırlanan planın, Kıbrıs'm parçalanması ve yabancı devletlerin Kıbrıs üzerindeki hegemonyasını meşrulaştırmaya yönelik olduğunu göstermektedir.

Kıbrıs'ta oluşturulması önerilen federal devletin merkezi organlarının yetkileri konusundaki öneriler, bu yetkileri göstermelik bir düzeyde indirgemektedir. Bu organların bileşiminde ve karar mekanizmalarında Türk ve Rum tarafları arasında gözetilmeye çalışıldığı anlaşılan "eşitlik" anlayışı, federe devletler tarihinde rastlanmamış ve bu organların işleyişini pratikte olanaksız hale getireceği belli olan bir anlayıştır. Yetkileri sadece "koordinasyon"la sınırlanan federal hükümetin her iki taraftan eşit sayıda bakanından oluşması şartı, her iki taraf kendi yasalarmca seçilmiş iki meclisin ortak toplantısından meydana gelen bir federal meclis önerisi ve benzeri diğer önlemler, federal devletin etkinliğini hiçe indirmeye dönük olduğu anlaşılan anlayışın ürünüdür.

Daha önemlisi, Türk tarafına önerileceği bildirilen plana göre, Kıbrıs'm bağımsızlığı, bağlantısızlığı, egemenliği ve toprak bütünlüğü

Türkiye ve Yunanistan tarafından garanti edilecektir. Türkiye ile Yunanistan bu amaçla "ortak" hareket edecekler ve "garantiyi simgeleyen birer askeri varlık" tesis edeceklerdir.

Bu öneriler, Kıbrıs'm bağımsızlığını, bağlantısızlığını, egemenliğini ve toprak bütünlüğünü tamamen ortadan kaldıracak niteliktedir. Böylece Kıbrıs'm geleceği Türkiye ile Yunanistan'ın bir "iç" sorunu haline getirilmekte ve NATO'nun Kıbrıs üzerindeki egemenliği meşrulaştırılmaktadır. Kıbrıs'm bağlantısızlığını garantisinin, ikisi de NATO blokunun üyesi olan Türkiye ve Yunanistan ülkeye sağlanabileceğine, birkaç fanatik soğuk savaş hayranı dışında dünyada tek bir kişiye inanılmak mümkün değildir. Türkiye ve Yunanistan'ın Ada'da birer askeri üs bulundurmaları önerisi ise, Kıbrıs'taki NATO işgalini meşrulaştırma çabasından başka anlam taşınmamaktadır.

Bu planı hazırlayan ya da onaylayanlar, söz konusu önerilerin, toplamlar arası görüşmeleri "sonuç alılabilecek biçimde", yani Rum tarafının da masaya oturmasını sağlayacak biçimde başlamasına olanak olmadığını hesaplamaları mümkün değildir. Bu durumda, Kıbrıs'ta ciddi barışçı adınlar atılabileceği izlenimini yaratacak bu planı önerenler, gerçekce sadece barışçı gözükerek uluslararası kamuoyuna etkilemeyi amaçladıkları sonucuna varmak gerekecektir. Sahte barış umutlarını uluslararası politikada geçer akçe olmanın çoktan çıktığı unutulmamalıdır.

Devalüasyon şampiyonları ve TİP

Moda oldu; kullannya esiyor arada bir TİP'e küfrediyorlar. Hiç ilgisiz kimseler, hiç ilgisiz yerlerde. Banka ve Ekonomik Yorumlar diye bir deşer var. Arada bir çıkar ve faşizmin ekonomik politikasının kuramsal temelleri konusunda ilginç öneriler ileri sürer. Kemal Kurdaş adında ODTU Rektörlüğü ve Maliye Bakanlığı yapmış bir şahıs var. Çeşitli olanakları kullanarak işbirlikçilik için hizmetlerini sunmaktan geri durmaz. Arada bir Banka ve Ekonomik Yorumlar'da yazar.

Aralık 1977 sayısında "Devalüasyon ve Gellir Dağılımı" adlı bir yazıda devalüasyonun 'erdemlerinden' uzun uzun söz ediyor; 32 sayfa dolusu. Edebiller, kendi bileceği bir iş. Gel gör ki, aktına esmiş 29. sayfasında dayanamamış, ay-nen şöyle diyor: "Devalüasyonun enflasyon yaratığı iddiası döviz tüketen sektörce, özellikle işçi ve memur kesimini irkiktirmek için kullanılır. Sendikalar hatta sol partilerin bile bu iddiaya sık sık kapıldıkları gözlenmektedir. Örnek olarak 1977 Haziran seçimlerinde TİP si devalüasyonu bir kapitalist oyunu olarak gösterip işçi kesiminin devalüasyona şiddetle direneceğini ilan etmiştir. Bu örnek Türkiye'de politikanın ekonomik konularda nasıl bir kör düşüşü, bilgisizlik ve yutturmaca içinde olduğunu açıkça göstermektedir."

Neyin açıkça gösterilmekte olduğu bir yana, kimin neyi bilgisizce yuttur-maya çabaladığı, seçilen sözcüklerde kendini ortaya koyuyor. İşçi sınıfı demeye bile dilli varamayanların, konuları dışında, politika konusunda yazma-ları gerekiyor. TİP'in seçimlerde ne dediğini de, neleri duyurduğunu da lyl okumaları gerekiyor. Devalüasyon bir kapitalist oyunu değildir. 'Oyun' diye, bir ölçüde bile olsa gizli kapaklı yuttur-mak istenilen görüşlere denir. İthal edilen malların fiyatlarını açıkça yük-seltmek oyun değildir, doğrudan geçim koşullarına saldırıdır.

Devalüasyonun enflasyonun nedeni olanacağı da çok didaktik bir biçimde açıklanıyor. İthalat, milli gelirin hiç-bir zaman % 12'sini geçmemiş. % 60'lık bir devalüasyon bütün maliyetlere yenen yansısa bile fiyatlarla etkisi (% 12 x % 60 =) % 7.2'yi aşmamış. Hele, hiç devalüasyon yapılmadığı zamanlarda bile fiyatlar % 20'den fazla artmış ki, bu nedenle enflasyon devalüasyondan ba-ğışızdır...

Neresinden başlanmalı. Maliyetlerle fiyatların karıştırıldığından mı? Kar marjı diye bir kavram ve uygulama bulundu-ğundan mı? Kendisi gibi burjuva iktisat-çıların çok lyl bilmesi gereken neden-sonuç ilişkisinden mi?

% 7.2 artacak olan maliyetlerdir, ve bütün maliyetlere yansımama gibi birşey olmaz. Maliyetler % 7.2 artarsa, fiyatlar en az % 25'lik bir kar marjı ile (% 7.2 x % 125 =) % 9'luk bir hızla artar. Enflasyon da fiyat artışıdır, maliyet artışı değil. Devalüasyon yapılmadığı zaman-larda fiyatların artması ikisi arasında iliş-

ki bulunmadığını değil, yalnızca fiyatla-rın devalüasyon yapıldığı zaman daha hızlı artacağını gösterir.

Söylenebilecek olanlar çok. Kendi 'uzmanlık alanlarında' yetenekleri sanrı kimselerin, uzmanlık alanları dışına çık-mamaları gerekiyor.

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası

Enerji üretiminin her aşamasında dışa bağımlılığa son verilmelidir

Türkiye Mimar ve Mühendisler Odaları Birliği (TMMOB)'ne bağlı İnşaat Mühendisleri Odası Başkanı Hasan Taşan, 18 Ocak günü Ankara'da yaptığı bir basın toplantısında enerji alanındaki Türkiye'nin karşışarıya bulunduğu temel sorunları dile getirmiştir.

Taşan, basın toplantısında enerji alanında dışa bağımlılıktan yalnızca ham-madde açısından bağımlılığın anlaşıl-dığını, oysa bu bağımlılığın projelendir-me, inşaat gibi çeşitli aşamalarda da söz konusu olduğunu belirtmiştir.

İnşaat Mühendisleri Odası Başkanı Taşan daha sonra çeşitli enerji üretim kaynaklarını teker teker ele alarak bun-ların dışa bağımlılığı körüklemeye yönü açısından bir değerlendirmesini yapmış-tır. Hammadde açısından bütünü ile öz kaynaklara dayanan hidrolik enerji üre-timinde bir gelişmenin olmadığını ra-kamlar vererek açıklayan Taşan, termik enerji üretiminde de şu görüşle-ri yer vermiştir:

"Termik enerji üretimi ise oransal olarak durumunu korumakta, hatta ilerlemektedir. Ancak termik enerji içinde akaryakıtın oranı gittikçe ağırlık kazan-maktadır. Akaryakıtın önemli bölümünü de ihlata dayanması ve dünya çapında ki petrol fiyatı artışlarının gittikçe artan miktarlarda yabancı paraya ihtiyaç gös-termesi, mevcut enerji darboğazlarından birini oluşturmaktadır."

Taşan daha sonra enerji üretiminin % 34.4'ünün İthal malı petrole, % 26.5'inin linyit ve taşkömürü, % 37.8'inin ise su kaynaklarına dayandığını açıklamış-tır.

Hammadde olarak bütünü ile yerli olan hidrolik enerji üretiminin mevcut ve inşa halinde olan tesislerle birlikte potansiyelin ancak % 20'sinin değeren-dirilmesi sonucunu verdiğini belirten Taşan böylelikle mevcut potansiyelinin % 80'inden yararlanılmamakta olduğunu vur-gulamıştır.

Taşan, kaynak olarak bütünü ile ulusal olan hidrolik enerji üretiminde, diğer aşamalarda dışa bağımlılığın söz konusu olduğunu belirterek, şu görüşleri yer vermiştir:

"Kaynak olarak tümüyle ulusal olan hidrolik enerji üretimimizi geliştirme-k için gereken projeler ve inşaat işle-rinde tamamen ulusal imkanlardan yararlanıldığını söylemek, yazık ki, ola-naksızdır. Hidroelektrik santrallerin ve ilgili yapıların tümüyle ulusal kaynak-lara dayalı olarak gerçekleştirilebilmesi geçmişte belki mümkün değildi. Fakat

bu yönde tutarlı bir gelişmenin görü-lmeyişti. Üzende, önemli eğilimler ge-rekmektedir."

İnşaat Mühendisleri Odası Başkanı Taşan, mevcut bazı önemli santrallerin dökmünü yaparak, bunların Proje Ya-pımı, İnşaat Yapımı ve Elektromekanik Donatım Temini açısından ne ölçüde dış kaynaklı oldukları üzerinde durmuş-tur. Taşan, açıklamalarını şöyle sürdür-müştür:

"Veriler göstermektedir ki, ülkemiz-de bugün bir hidroelektrik santralini ba-ranj ve ilgili tesisleri ile birlikte maliyeti-nin % 33'ü doğrudan yabancı kaynak-larla yapılmaktadır. İç kaynaklara da-yalı görülen % 67'lik bölümün ise yapı-lan araştırmalara göre yaklaşık % 45'i, yani toplam içinde % 30 kadar dolaylı olarak yabancı para gerektiren iş mak-neleri ve akaryakıt gibi araç ve gereçle-re ayrılmaktadır. Sonuç olarak hidro-elektrik enerji tesislerinin kurulması % 63 civarında dışa bağımlı durumdadır."

Oda Başkanı Taşan, konuşmasının son bölümünde dışa bağımlılığı önley-i tedbirler üzerinde durmuştur. Bu çer-çevede yapılan öneriler arasında üre-timin bütün aşamalarında yerli kaynakla-rın dönümesi, dağılık bilgilerle bütünleş-tirecek bir Devlet Proje Ofisi'nin kurul-ması ve ihalelerde yabancı ortaklık me-cbudyetinin kaldırılması gibi önlemler bulunmuştur.

Potansiyelden yararlanıyor mu!

Genel Kurul: Gerçekçi sesler duyuldu

Tabandan yükselen sesler

Ankara Demiryolu İşçileri Sendikası'nın 18. olağan kongresi geçtiğimiz hafta içinde, Ankara'da Türk-İş salonunda yapıldı.

Kongre, bir bakıma sari yöneticilerin elinde oynanacak olan sendikaların tipik özelliklerini de yansıttı. Bir yanda kaşarlanmış, cambazlıkta ustalaşmış sari yöneticiler, bir yanda bilinçsiz işçiler, diğer yanda da gerçekleri görmeye başlayan, sari bilincine ulaşan işçiler.

Kongreye DYP-İş Başkanı Şerafettin Akova da katıldı ve bir konuşma yaptı. Akova kümiye çıkarılan salondaki delegelerin ve dinleyicilerin toplu halde salona terk etmeleri, tezgaah açığı çıkan söze işçi liderlerine karşı gide-rek artan tepkilerinin bir göstergesi idi.

Akova, yaptığı konuşmada, işçilerin uyutmanın bütün ince yöntemlerini sergiledi. Sözleşme imzalandığı halde farkların alınmamasından doğan tepkileri yumuşatmak için "EİT"lerin durumunun kötü olduğunu, bunu da anlayışla karşılamak gerektiğini" belirtti.

Akova'da hak alınması gibi bir kavram gelişmemiştir hiç. İşçileri düşün-düğü de yoktu. İşçilerin devletten alacak olmanın tek mahzurusunu şöyle izah ediyordu: "Devlet borçlu olursa, devletin otoritesi kalmaz, fetretler de zaman devlete işyeri ederler. Bunu önlemek gerekir."

Fedasyon başkanı işten atılmalar karşısında sendikaların kilni kırsat-mamasını da hakkı göstermeye çalışıyordu. Akova, işten atılanların hakkı ge-rekçelerle ve yerinde haklarla işten atıldıklarını göğüsünü gere gere söyleyebi-liyordu künsinden. Suçlu olarak, işten atılan işçileri gösteriyordu.

Sari sendikacılığın bu ibret verici numunelerinin yanı sıra, bir başka de-lege de söz alarak, uzun uzun kapitalist ülkeleri övdü. Bu ülkelerde sorun kal-mamıştı, herkes refah ve mutluluk içindeydi.

Türk-İş batığında debelenen sendikaların genel kurulunda hiç kuşkusuz bütün sesler çatalık ve olumsuz değildi. En sari sendikada dahi gözlenen bir ol-gu, bu sendikada da görülmüyordu. Tabandaki bilinçlenme, durdurulmuyordu. Söz alan bazı delegeler, işçi sınıfının sinesi bu kongrede ede duyurdular. Türk-İş'in izlediği politikayı yenden yere vurular, burjuvazinin sendikal hareket üzerindeki oyunlarına karşı mücadele edebileceklerini haykardılar.

Ankara Demiryolu İşçileri Sendikası kongresi, belki önemli sonuçlar get-irmemi, ama tabandaki bilinçlenmeyi sergilemesi, sari sendikacılığın düşünce-len ve uyanığı uzun süre frenleyemeyeceğini göstermesi açısından ilginç bir kongre oldu.

Lice'de 'de köşeyi dönenler

YURUYUŞ'un son sayfasında, Lice Belediye Başkanı Halit Nazmi Balkaş ile bir soru-cevap bulacaksınız. Balkaş, 11 Aralık yerel seçimlerinde bağımsız olarak adaylığını koydu. CHP'nin Lice adayı, bağımsız aday Balkaş karşısında yenilgiye uğradı.

O günlerde neler denilmedi ki... "İşçi sınıfının gazetesi" de CHP'li mütegalibe belediye başkan adayına karşı bir başka adayın bağımsız olarak çıkmasını hiç ini hiç hazmedememişti. Lice'de TİP'in "burjuva partileri ile CHP'ye karşı birlik kurduğu" bile söylenmişti. CHP'nin dümensuuyunda seyretnmeyi hem kârlı, hem de "prestij" sağlayıcı bir iş olarak görenler, seçimler sırasında daha neler yapmaldılar ki...

Türkiye kamuoyu Lice'yi daha çok depremden taur. Deprem sonucunda Lice'ye yapılan yardımlar üzerinde dönen dolapların bir bölümü basma da yansdı. Ama basna yansmayan, yanıtılmayan başka dolaplar da var. Bunları Lice halkı olsun, Diyarbakır halkı olsun, iyi biliyor. Lice'ye yapılan deprem yardımları sonucu han, hamam, otel sahibi olanlar bililir Lice'de ve çevresinde...

Bunları "ileri demokratik düzen" adına CHP kuyrukçuluğu yapan bazı TÖB-DEK'li öğretmenler de bilirler. Bilirler ama, kuyrukçuluğa iman tazeleyebilmek için ellerinden geleni yine de yaparlar. Derneğin kapısına kilit asıp bu yaştan sonra İGD'cillğe soyunan bu öğret-

menler, neler mi yaptılar? Bir bölümü sandık görevlisi idiler. Sandık görevlileri olarak daha önce, genel seçimlerde, TİP'e verilen oyları iptal ettirerek CHP'ye yazdırmak için ellerinden gelen çabayı gösterdiler. Meslekleri öğretmenlik ya, seçimler sırasında TİP'e verilmeyecek her oyu için diploma vaad edenleri bile çıktı. "İleri demokrasi" adına böyle sosyalizlerle uğraşanlar da çıktı. Şimdi son seçimlerde sosyalist hareketin yüzünün aklıyla çıkmasından dolayı insan içine çıkmaktan dahi utanıyor böyleleri.

Lice'ye yapılan yardımlarla kimlerin han, hamam, otel sahibi olduğunu ve böylelerinin "ilericilik" adına nasıl bir sosyalizm düşmanlığı içinde olduklarını bilenler, yalnızca İGD'lillğe soyunan bazı öğretmenler değil elbet. Bir de "solcu" imamlar vardır. 1969'da "halkımız benim AP'den aday olmamı istiyor" deyip bu partinin listesinden aday olan, bugün de Cumhuriyet Gazetesinde Ortadoğu sorunlarına ilişkin "yorum"lar attıranlar da bilirler Lice'ye yapılan yardımları kimlerin köşeyi dönmelerine yaradığını. Son seçimlerde böyleleri TİP'in oy almasını önlemek, çıkar çevrelerine karşı bir adayın belediye başkanı olmasını önlemek için kutsal bir ittifak oluşturdular. Gazetesiyle, öğretmeniyle, nefessizlerle oluşan bir cephe.

Lice'deki yerel seçimler bu cephenin güçsüzlüğünü de tescil etti.

Yardımlar kime gitti?

Barolar Birliği: Nereye gelindi?

ERŞEN SANSAL

Türkiye Barolar Birliği (T.B.B.)nin sonuncu genel kurulu, 12-14 Ocak tarihlerinde Ankara'da toplandı. Bu, Birliğin 11. genel kurulu.

T.B.B., 1969 yılında çıkarılan Avukatlık Kanunu ile kuruldu. Avukatlık mesleğinin üst düzeyde bütünleşmiş bir örgütünün bulunmamasını yarattığı gerekse ve asıl 1960-1970 arasının hukuk düşüncesine ve anlayışına kazandırdığı boyutlar, T.B.B.'nin kurulması nedenlerini oluşturdu. Esasen kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, daha 1961 Anayasası ile öngörülmesi bulunmaktaydı.

Gerçekten de bugün T.B.B., avukatlık mesleğinin en üst kuruluşudur. Ancak Birlik, yalnızca avukatlık mesleğinin bir örgütü olmaktan ibaret sayılmamalıdır. Birlik aynı zamanda ülkemizdeki uygulamaya alanındaki hukukun gelişme doğrultusunda yönlendirilmesine katkıda bulunan bir hukuk kuruluşudur. Yani T.B.B., bir yandan mesleki bir kitle örgütü, öbür yandan pratik ve bilimsel hukuk çalışmaları yapan bir hukuk kuruluşudur. Birlik, bu işlev ve niteliklerini kuruluğu tarihten beri korumakta ve sürdürmektedir.

Aslında bugün, T.B.B.'nin kamuoyunda etkin yerleri bulunan öteki meslek kuruluşları ya da kitle örgütlerine nazaran ülke çıkarlarına ve geneldeki demokrasi mücadelesine yaklaşan bir tutum gösterdiği söylenemez. Gerek Birliğin yapısı ve yönetimi, gerekse mesleğin özellikleri, bu kuruluşun demokrasi mücadelesinde bulunması gereken yeri almasına maalesef olumlu bir ortam yaratmamıştır. Bunda Avukatlık Kanunu'nun getirdiği kısıtlamaların da payı büyük olmuştur. Ancak yasal sınırlamaların, yalnız Avukatlık Kanunu için söz konusu olduğu, öteki meslek ve kitle örgütleri için varit olmadığı elbette söylenemez. Bununla birlikte, 8 yıllık gelişme çizgisi içinde Birliğin kendisini devamlı yenilediği, devamlı aşama göstererek daha ilerici, daha demokratik bir tutum izlediği de gözden kaçmamaktadır.

Birliğin bu çizgisini, bu yıl yapılan genel kurula sunulan çalışma raporundan çıkaralım:

"Bütün siyasal rejimler, çağımızda, köklü değişime ve gelişime içindedir. Demokratiler bunun dışında değildir. Bu değişimler 'dialektik kurulları'na uygunluk gösteriyor. O halde T.B.B. hangi akıma veya karşıt akıma katılacaktır? Bu açıdan T.B.B.'nin 'genel tutum'u üzerinde durulmak zamanı gelmiştir. Her biri dört senelik iki dönemle Birliğimiz 8. yılını doldurdu. İlk dönem kuruluş çabaları ile geçmiş, ikinci dönemde Birliğin 'Kamu Kurumu' niteliğinde 'fikirce baskı grubu' görünümünü yitirmiştir."

Gene raporda çeşitli demokrasi anlayışlarının bir tahlili yapıldıktan sonra şöyle denilmektedir:

"T.B.B. çabalarının konularına göz atılınca T.B.B. özgürlüklerin, özellikle düşünce özgürlüğünün kısıtli tutulmasına karşıdır. Olağandışı yargı kuruluşlarını önleme çabasıdır. Hukukun üstünlüğüne inanılmasını sağlamak ister, yargı kararlarının uygulanmasını sağlamakta ısrarlıdır. Anti-demokratik kanun-

hükümlerinin kaldırılmasını istemektedir. Fikirce baskı grubu görevinin bilincindedir. O halde bu nitelliği ile T.B.B. hangi demokrasi anlayışına uygun düşer: 'Halk kitlelerinin siyasal katılmadığı rolünü aşacağı düzeyde tutmak isteyen tez, özünde tutucu bir görüştür. Buna karşılık halkın -çeşitli sosyal grupları- yönetimde etkinliğin kazanmalarını ve söz sahibi olmalarını öngören katılmacı demokrasi ise, ilerici, radikal bir görüş olarak nitelendirilebilir."

T.B.B. 11. genel kurulu, bu soruyu tartışarak da yetinmemekte, genel kurul toplantısını bitiminde yayımlanan bildiride daha somut konulara inilmekte ve şunlar söylenmektedir:

"Genel kurul bu amaçla, terörün asıl kaynağını oluşturan ve cinayet mangalarına yön veren bütün odakları ve özellikle kontrolgilla aidiyla bilinen hukuk dışı örgütünü derhal ortadan kaldırmada gerektiği inancındadır. Genel kurul, bu önlemlerin yanı sıra, devletten, son yılların siyasal cinayetlerinin tüm faileri ile onlara destek olan hukuk dışı ve kişilerle en kısa zamanda saptanmasını ve onlar hakkında işedükleri suçlara uyan cezalarını geciktirilmenden verilmesi için adalete teslim edilmelerini ister."

Genel kurul ayrıca, Türk Ceza Kanunu'nun 141, 142 ve 163. maddeleri ile örgütlenme özgürlüğünü sınırlayan anti-demokratik hükümlerin, önm cezasını, sosyal devlet kavramına aykırı olan lokavtm, demokratik üniversite ile öğretim özgürlüğünün gerçekleştirilmesini engelleyen hükümlerin, sansürün kaldırılmasını, buna ilişkin hükümlerin kanunlardan çıkarılmasını öngörmekte, alınan bu kararların gerçekleştirilmesini temine çalışmak konusunda verdiği sözleri tutacağına ant içmektedir.

T.B.B.'nin bugünkü tutuk tavrının en büyük etkeni, delege olabilmek için en az 15 yıllık avukat olma koşuludur. Anayasa'daki "demokratik esasa- ra aykırı olamamak" ilkesine rağmen, kanunda yer alan bu anti-demokratik hüküm, Birlikte genç avukatların temsiline olanak tanımamakta, yurt ve meslek sorunlarına dinamik bir yaklaşım sağlanmasına fırsat bırakmamaktadır. Bu sürenin kısıtlanması için Meclis'te bir kanun tasarısı bulunmakla birlikte şimdi ki koşullar içinde de daha etkin çalışma yöntemleri araştırılmaktadır.

Ancak gözden kaçmamamak gerekir ki, Birlik açısından önemli olan, yöntemler sorunu değil, mesleki örgütlenmenin gerçek etkinliğini sağlamak; ekonomik, demokratik ve hukuksal sorunların çözümünde ve bu hakların sağlanmasında kamuya ve meslek mensuplarına gerçek hukuk inancını ve bilincini güçlendirmek, demokrasi mücadelesinde halen boş olan mevzülünü doldurabilmek- tir. T.B.B.'den beklenen, geçerli olan hukukun oluşum ve değişimine getireceği katkılarla halen toplumsal düzeyin çok gerisindeki hukukun sistem olarak önünde, onu daha ileri aşmaları çabalarını almalarıdır. Birliğin bunu başarabilmesi ise, örgütli olmanın hakkının verilmesine, örgütte doğan bilincin mesleğe ve meslek mensuplarına yansıtılabilmesine ve hukukun bir tabakkımı aracı olarak kullanılmasına tutumunu karşı çıkabilmesine bağlıdır.

Ne var ki, bu konudaki yasal engellerin kaldırılması da zorunludur. Birliğin Adalet Bakanlığı'nun vasesyetinden kurtarılıp mesleki bağımsızlık sağlanmadıkça, bu konudaki olumlu çalışmalar sakatlanmak tehlikesinden kurtarılamaz.

T.B.B.'nin kendisinden beklenen çalışmaların gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği, bu konuda verdiği sözü yerine getirip getiremeyeceği, önümüzdeki yönetim döneminde izlenmesi gereken bir konudur.

Hainler "özgürlük" adına nasıl istihdam ediliyor?

● Dünyanın her yerinde "özgürlük" ve "demokrasî" şampiyonları var. Bunlar, "özgürlükleri ellerinden alınmış" uluslara ve halklara yardım edebilmek için ellerinden geleni yaptıklarını söylüyorlar. Sorsanız, ne faşizmle, ne CIA ile ne de emperyalist tekellerle hiçbir ilişkileri olmadığını söyleyeceklerdir; gözünüzün içine baka baka "herşeyi özgürlük için yaptıklarını" iddia edeceklerdir.

"Hür Avrupa Radyosu" ve "Özgürlük Radyosu" isimlerini duymuşsunuzdur. Bu radyolar hergün yayınlarında sosyalist ülkelere atılmadık camur bırakmazlar. "İnsan hakları", "demokrasî", "kişi özgürlüğü" gibi konularda mangalda hiç kül bırakmazlar. Bir yönüyle soğuk savaşın sürdürülme araçlarıdır bu radyolar. Amaçları, mümkün olduğunca çok insanın beynini yıka-mak, onları sosyalizmden uzaklaş-tırmak, sosyalist ülkeleri akla gelmedik yöntem ve yollarla karalamaktır.

NASIL BAŞLADI?

1951 yılının yaz aylarında, sosyalist ülkelerde yaşayan halk ilk kez kendilerine ana dilleri ile hitap eden bir radyo yayını ile karşılaşlar. Şaşurdılar, çünkü bu ses kendini "Hür Çekoslovakya, Macaristan, Polonya ve Bulgaristan"ın sesi" olarak ilan ediyordu.

Emperyalizm, II. Dünya Savaşı sonunda uğradığı yeni kayıplar karşın-da parağe kapılmış, yeni yöntemlerle sosyalizmi seçen insanların aklını bu-landırma, onları düzenlerine karşı ayak-landırma çabalarına hız vermişti. "Hür Avrupa Radyosu" bu amaçla faaliyete geçmişti. 1951 yılında ilk kez duyulan bu zayıf ve yalancı ses, Batı Almanya'dan, Lamperheim bölgesinden kaynak-lanıyordu. "Hür Avrupa Radyosu" bur-da kurulmuştu.

"Hür Avrupa Radyosu"nun yayınları, o günden beri sosyalist ülkelere yaşayan halkları çeşitli dillerinde sürdürü-lüyor. Radyonun legal yöneticilerine sorsanız, ne CIA ile ne de faşistlerle,

svaş suçluları ile hiçbir ilişkileri yok-tur. Tek gayeleri özgürlüktür. Ama açık-lanan belgeler "Hür Avrupa Radyosu" nun gerçek yüzünü ortaya koymaktadır. Oyle ki, "Hür Avrupa Radyosu" perso-nelinin kimliklerine bakıldığında, Radyo'nun ne söylediğine verilecek cevap bile önemli yitirmektedir. Kişilerin kimlikleri, radyonun kimliğini de orta-ya koymaktadır.

CIA AJANLARI

Geçtiğimiz yılın sonlarında Çekoslo-vakya'da yayınlanan bir broşür, belgeleri ile "Hür Avrupa Radyosu"nun gerçek yüzünü ortaya koymaktadır. Broşürde yapılan açıklamalarda, gerek "Hür Avru-pa Radyosu"nun, gerekse "Özgürlük Radyosu"nun önde gelen 18 yöneticisi-nin doğrudan doğruya CIA ve diğer Amerikan istihbarat servisleri ile ilişkili olduğu belgelerle ortaya konmaktadır.

Bu "özgürlük aşıkları" arasında, doğ-rudan CIA görevlerinin yanı sıra, eğiti-mi CIA ve diğer istihbarat örgütleri tara-fından finanse edilen bazı "Sovyetolog" lar ve Doğu Avrupa uzmanları da bulun-maktadır. Bu eğitilmiş uzmanlar, ihtisas alanlarına göre şu ya da bu ülkeye yöne-lik yayınları bizzat yönetmektedirler.

CIA ŞEFLERİNİN MAŞALARI

Açıklanan belgelerde bu 18 yüksek düzeyde ajanın kimlikleri ve ihtisas alanları birer birer belirtilmektedir. Ancak bu ajanların kendi başlarına tüm yayın ve "örtülü eylem"leri başaramayacakları da bir gerçekçidir.

Demek ki "yardımcı"ya ihtiyaçları vardır. Bu yardımcılar genellikle 2. Dünya Savaşı sırasında ve öncesinde kendi ülkelerindeki faşist hareketlere katılmış, savaş sırasında Nazi saflarına geçmiş ve daha sonra ülkelerini terketmiş kişilerden olmaktadır.

Söz konusu broşürde bu nitelikte 26 yardımcının kimlikleri ve "uzmanlık alanları" belirtilmektedir. Bunların ara-

"Hür Avrupa" yayın merkezi görülüyor.

CIA Ajansı, Radyo Şefi: Yalan mahinacının şeflerinden

ında genellikle Çekoslovakya, Polonya, Macaristan ve Bulgaristan'da faşist hareket içinde yer almış, savaş sırasında da Nazi Almanyası hesabına casusluk yapmış kişiler bulunmaktadır. İstihbarat ağından doğrudan CIA tarafından kontrol

edilen birinci kademesinden sonra, ikinci kademesi de bunlar oluşturmaktadır.

"Hür Avrupa Radyosu" ve "Özgürlük Radyosu" patronları tarafından hayli re-vaşçe olan bir istihdam şekli de eski sv-aşçe ve katliam suçlularının "özgürlük" adına bu radyolarda işe alınmalarıdır.

Broşürde bu nitelikte 24 "kaliteli" personelin isimleri de açıklanmaktadır. İsimlerinin yanısıra bu kişilerin nitelik-leri ve suçları da birer birer sergilenmek-tedir.

Bunların arasında, İkinci Dünya Sa-vaş sırasında kendi ordularından kaça-rak Nazi ordularına sığınan, SS kılta-rında profesyonel olarak eğitilen ve daha sonra da yine Naziler tarafından propa-ganda ve sabotaj işlerinde kullanılan Öz-bek, Tatar, Türkmen ve Azeriler önemli bir ağırlık teşkil etmektedir. Süleyman Tekiner, Devlet Taşiberli, Sultan Garip, Tolomuş Yakupoğlu, Sabir İskimbet, Mahmut Fehmi, İsmail Ekber gibi kiş-i-ler, II. Dünya Savaşında ihanet ederek sığındıkları Naziler tarafından yetiştir-i-len ve bugün "özgürlük" adına SSCB'ye Türkiye yayını yapan kişilerdir.

LIBERAL DEĞİL FAŞİST PROPAGANDA

Batılı liberalizm ve "özgürlük" adına yola çıkanların gerçek yüzlerini, geçmiş-leri ve bugünkü kimlikleri açıkça ortaya koymaktadır. Dünya barışına, Helsinki belgelerine açıkça karşı çıkan bu tür yayınlara zaman zaman Batılı liberal çevrelerden de tepki gelmektedir. Orne-ğin ABD'li senatör William Fulbright radyo personeli ve yayıncılarından hare-kete bu tür faaliyetlerin barışçı girişim-lere karşı açıkça bir saldırı olduğunu be-lirtmiştir. "Hür" radyo yetkililerinin Fulbright'a verdikleri cevap da kendi dü-şünsel konularını ve niyetlerini açıkça ortaya koymaktadır: "Batılı solcu bir li-beralin gizofrenik düşüncelerinin tipik bir ürünü"

Portekiz'de sağcı hükümet kuruluyor

Soares: Nereye?

Portekiz'de Sosyalist Parti lideri Soares'ın ortaklaşa hükümet kurma ko-nusunda sağcı Demokratik ve Sosyal Merkez Partisiyle anlaştığı ve hükümetin önümüzdeki hafta içinde kurulabileceği açıklandı. Böylece 25 Nisan 1974'ten bu yana Portekiz'de ilk sağcı hükümetin sosyalistlerin yardımıyla kurulması kesinleşti.

Portekiz'de Sosyalist Parti'nin azınlık hükümeti, geçtiğimiz Aralık ayı-nın başında, ekonomik bunalıma karşı hazırladığı planın diğer siyasal partiler tarafından reddedilmesi üzerine güvenoyuna başvurmuş ve güvenoyu alama-yınca istifa etmek zorunda kalmıştı. Hükümeti kurmakla görevlendirilen Soa-res, uzun süre tek başına bir hükümet kurmak için çalışmış, daha sonra bunda başarılı olamayınca sağcı partilerle pazarlığa oturmuştu. Soares'ın işbirliği teklifinin "halkçı demokratlar" (yani Sosyal Demokrat Parti) tarafından redd-edilmesi üzerine, Demokratik Sosyal Merkez (DSM) ile görüşmeler sonuçlan-dırıldı. Kurulması tasarlanan yeni hükümeti oluşturacak SP ile DSM'in parla-mentoda toplam 143 sandalyeleri bulunuyor.

Sosyalist Parti'nin lideri Soares'ın DSM ile ortak bir hükümet kurmayı kararlaştırması, sağ kanat sosyal demokrasinin emperyalizmin işbirlikçisi gerici güçlerle işbirliğinin bir sonucudur. Soares, hükümet bunalımına kalıcı bir çözüm getirebilmek için, Portekiz Komünist Partisi ile, halkın çoğunluğunun desteğini kazanabilecek ve devrimci kazanımları koruyacak bir işbirliği-nin kurulmasına kesinlikle karşı çıkmıştır. PKP'nin, sosyalistlerle ortak bir hükümet kurulması ya da sosyalist bir partinin dışardan desteklenmesi konu-sundaki bütün önerileri Soares tarafından reddedilmiştir.

Soares'ın bu tutumu, bir buçuk yıllık iktidarı boyunca, ekonomideki ve toplum yaşamındaki devrimci dönüşümleri geri çevirmek doğrultusundaki poli-tikasını sürdürmeye kararlı olduğunu göstermektedir. SP'nin DSM ile birlikte kuracağı hükümet, emperyalizm ve yerli tekeller tarafından kısa sürede teslim alınacaktır. Soares, PKP'ne karşı takındığı düşmanca tutumu, Amerikan emperyalizminin, Batı Avrupa ülkelerindeki komünistlere karşı giriştiği işbirliği politikası, Portekiz işçi sınıfından ve emekçi kitlelerinden çok geçmeden ge-reken dersi alacaktır.

SEDAT-BEGIN FLÖRTÜNÜN İÇYÜZÜ

Mısır ve İsrail arasında Ortadoğu barışı konusunda Kudüs'te sürdürülen görüşmeler geçtiğimiz Perşembe günü kesildi ve görüşmelere katılan Mısır heyeti Enver Sedat tarafından geri çağırıldı. Böylece ikinci Sedat-Begin buluşmasından sonra oluşturulan iki ülke arasındaki askeri ve siyasi komitelerin çalışmaları belirsiz bir tarihe ertelenmiş oldu.

Mısır-İsrail görüşmelerinin dramatik bir biçimde kesilmesi, Sedat'ın Kudüs'ü ziyaretıyla başlatılan son sözde "barış" girişimlerinin içyüzünü açığa çıkarmaktadır. Görüşmelerin kesilmesine, siyonist yönetimin saldırgan ve işgalci planlarının hiç birinden vazgeçmeye yanaşmaması neden olmuştur. Hafta başında Menahem Begin, Kudüs'teki Mısır Dışişleri Bakanı Muhammed Kamil onuruna verdiği yemekte bir konuşma yapmış; konuşmasında, "İsrail'in 1967 öncesindeki sınırlarına dönmemesinin olanaksız olduğunu, Kudüs'ün bölünmesine razı olamayacağı ve Filistinlilerin kendi kaderlerini tayin etme hakkını tanımayacaklarını" söylemiştir. Begin'in bu açıklamasının, görüşmeleri zorlaştırmak ve Mısır tarafını köşeye sıkıştırmak amacıyla özellikle planladığı kuşkusuzdur. Böylece İsrail'in, görünüşteki barış umutlarından, sadece uhıslararası kamuoyunu yanıltmak ve saldırgan planlarını yürürlüğe koymak için yararlanmayı hesapladığı, tek taraf barış girişimlerinin sadece Ortadoğu'da yeni gerginliklerin yaratılmasına olanak sağladığı ortaya çıkmıştır.

Şimdi Mısır yönetiminin ABD'nin İsrail üzerinde yapacağı baskılara umut bağladığı anlaşılmaktadır. Sedat, bugüne kadar emperyalizme ve siyonistlere verdiği ödülerle kendisi için geri dönüşü olmayan bir yola girmiş, şimdi de yaklaştığı uçurumdan kendisini kurtaracak dostlar aramak zorunda kalmıştır. Cuma günü Ankara'ya gelirken önce Kahire'ye uğrayan ABD Dışişleri Bakanı Vance'le yapılan görüşmelerde Sedat, İsrail'in, Mısır'ın siyonist yöneticileri gördüğü pazarlıkta görüşünü kurtarabilmesini sağlayacak bir tutum almasına zorlanmasını

istemştir. Fakat İsrail'in görünüşte razı olabileceği "ödüller" ne olursa olsun, Mısır'la yapılacak tek tarafı bir anlaşmada Arap toprakları üzerindeki işgalden vazgeçmesi, Kudüs'ün eski statüsüne dönülmesine razı olması, Filistin halkının meşru haklarını tanıması beklenebilir. Bu koşullarda Sedat yönetimi, kendisinin emperyalizme ve siyonizme teslimiyetini tescil edecek ve tüm Arap güçlerinden tecrit edecek bir anlaşmaya razı olmakla, Sedat'ın Kudüs ziyaretiyle başlayan senaryonun iflasını kabul etmek arasında bir seçim yapmak durumundadır.

Her iki olasılık da Ortadoğu'da adil bir barışın gerçekleştirilmesi için hangi yolların kapalı olduğunu göstermekten başka sonuç veremeyecektir. Mısır'la İsrail arasında yapılması düşünülen yeni bir ikil anlaşma, İsrail'in yayılmacı ve saldırgan emellerinin meşrulaştırılması, siyonistlere yeni bir saldırı savaşına hazırlanmak için zaman kazandırma anlamını taşıyacaktır. Sedat yönetiminin böyle bir anlaşmanın olanaksızlığını kabul edip bugüne kadar oynadığı senaryodan geri dönmese ise (ki bugünkü koşullarda ağır basan olasılık budur), kuşkusuz, söz konusu senaryonun başına, ama daha zor koşullarda gelinmesi demek olacaktır.

Ortadoğu sorununu emperyalizmin insiyatifıyla çözmeye yolundaki talihsiz girişimlerin tümü, bunalmış gerçek ve kalıcı çözümüne göden tek yol üzerinde yürümenin zorunluluğunu her defasında bir kez daha kanıtlamaktadır. Fakat gerçek yeni yeni kanıtlarla kendisini ortaya koyarken, gerilim senaryolarının oynanmasını da birer birer teşhir etmekte, onları yolun kenarına birer enkaz yığını olarak fırlatıp atmaktadır. Sedat ve güruhu, kendilerini bekleyen kaçınılmaz sonu geciktirmek için yeni manevralara hazırlanmaktadır. Bunda başarılı olabilecekleri ise şüphesizdir. Ortadoğu sorununun adil çözümünü gerçekleştirecek anlaşma masasında Mısır'ın sandalyesinin üstünde oturanlar, herhalde bir hainler delegasyonu olmayacaktır.

Sedat - Vance: Al gülüm, ver gülüm

Novoye Vremya:

"M.Askarate emperyalizmin antlisovyet propagandasına hizmet ediyor

Sovyetler Birliği'nde yayınlanan Novoye Vremya (Yeni Zamanlar) dergisi, İspanya Komünist Partisi Merkez Komitesi Yürütme Komitesi ve Sekreteryası üyesi Manuel Askarate'nin Batı basınında yer alan görüşlerini eleştirdi. Askarate'nin Köln ve Lugano kentlerinde yaptığı konuşmalar ve F. Alman Der Spiegel dergisine verdiği demeç, burjuva basınında ilgiyle karşılanmış ve çeşitli yorumlara yol açmıştır. Novoye Vremya'da yayınlanan yazıda, Askarate'nin söz konusu açıklamalarında yer alan görüşlerine değinilerek, bu görüşlerin "emperyalizmin antlisovyet propagandasına yardım ettiği" belirtildi. Novoye Vremya, Askarate'nin görüşlerinin, "Marksizm-leninizmin temel ilkelere aykırılığına ve Sovyetler Birliği'nde varolan sosyalizm deneyimini burjuva basınının dikkatini çekecek biçimde kınadığına" dikkati çekti.

Novoye Vremya'da yayınlanan yazıda daha sonra şu görüşler savunuldu: "Askarate, işçi sınıfına geçmişi geri dönmeyi ve marksizm-leninizmin devrimci düşüncelerinden vazgeçmeyi önermektedir. Ancak gerek geçmişte elde edilen gerekse bugünkü deneyler, marksizm-leninizmin temel ilkelere, sınıf mücadelesinin ve sosyalist devrimin tarih tarafından sınanmış yasalarından ayrılmaması, işçi sınıfına ve tüm emekçilere sadece yenilgi ve başarısızlık getireceğini, onları sosyal reformizme, yani burjuvazinin politikasına ve çıkarlarına bağlanma yoluna iteceğini göstermektedir.

"Kuşkusuz komünistlerin marksizm-leninizmden uzaklaşmaktan isteyen güçler vardır. Bunu açıkça ortaya koymaktadırlar. Bu güçler, tekeli sermayenin, sosyal demokrasinin sağ kanadının temsilcileridir, eğer İspanya söz konusu ise, öncelikle Franko'cular ve onların halefleridir. Bu güçlerin ögütlerine uymak hiç kimseyi sosyalizme bir adım bile yaklaştırmaz."

Novoye Vremya, Sovyetler Birliği'nin ve SBKP'nin, hiç kimseye, hiçbir zaman "kendini modelini", kendisine ait çok zengin deneyimden çıkan sonuçları, çağdaş sosyalizmin uluslararası deneyiminden çıkan dersleri zorla kabul ettirmeye çalışmadığını hatırlattı. Bunu Askarate'nin de çok iyi bilmesi gerektiğini belirtti.

Novoye Vremya'da daha sonra şöyle dendi: "Gerçiklik ve emperyalizm, kesin olarak ve sonsuza dek kök salmış olan sosyalizmi bir cephe saldırısıyla, bu arada askeri güçle yıkma olanağının artık var olmadığını anlamışlardır. Bu nedenle gerçiklik ve emperyalizm, birinci olarak, sosyalizmin çekici gücüne iftira yağdırarak onu başka ülkelerin emekçilerinin gözünden düşürmeyi, ikinci olarak da, bazı komünist partilerini diğerlerinin karşısına çıkararak, özellikle kapitalist ülkelerdeki komünist partilerini sosyalist ülkelerin komünist partileriyle karşı karşıya bırakarak komünist hareketi içinden yıkmayı hesaplamaktadırlar."

Novoye Vremya, emperyalistlerin bu amaçlarına ulaşabilmek için kendisine yardımcı dokunacak müttelikleri her yerde aramasının doğal olduğunu, ancak bu çabaların her zaman sonuçsuz kalmadığını da belirtiyor. Dergi, Fransız Le Monde gazetesinin, "Askarate'nin ilginç konuşmasından" büyük bir hoşnutsuzlukla söz ettiğini, Askarate'nin "ilerici" diye nitelendiği tutumunu övdüğünü hatırlatıyor.

Novoye Vremya daha sonra şöyle devam ediyor: "Gerçek sosyalizmi yeme rolünü üstlenen Askarate, bizim görüşümüze göre, en başta İspanya Komünist Partisi'ne zarar vermektedir. Tarih, antisoavyetizmin antikomünizmden ayrılmayacağını birçok defa kanıtlamıştır. Antisoavyet ya da bir başka sosyalist ülkeyi hedef alan herhangi bir kampanyanın, tüm komünist harekete zarar vermesi düşünülemez. Antisoavyetizm, özü gereği kaçınılmaz bir biçimde, sermaye ülkelerindeki komünist partilerinin etki ve otoritesini sarsılmasına, bu partilerin işçi sınıfıyla, diğer demokratik toplumsal ve politik güçlerle ilişkilerinin zayıflatılmasına yöneliktir. Her antisoavyet kampanya komünistlere düşman güçler tarafından kışkırtılır."

Novoye Veremya'nın yazısı, "herhangi bir ülkede ve bu arada İspanya'da bir yandan gerçek sosyalizmi gözden düşürmeye çalışmak, öte yandan da özgürlük ve demokrasi uğrunda etkin bir mücadele sürdürmek olanaksızdır." cümlesiyle tamamlanıyor.

Çocuk tiyatrosu

SEZER GÜLERSOY

"Çocuklarımıza daha güzel ve iyi bir dünya verebilmek için mücadele ediyoruz, ama bu arada onları unutuyoruz bir kenarda. Küçük kafaları nelerle koşullandırılır, neleri sevmeleri öğretilir onlara biz farkında olmadan, düşünmüyoruz."

Böyle diyor Ankara Çocuk Tiyatrosu yönetmeni Salih Kalyon. AÇT 1976'da çalışmalarına başladı. Şimdiye dek dört oyun sergiledi. "Becerikli Kangu-guru", "Bir Şeftali Bin Şeftali", "Kutsal Hazine ve 1977'nin son aylarında sergilenmeye başlanan "Memo'nun Düşü".

"Büyükler için" yapılan oyunların yanında, sessiz sedasız, birşeyler yapmaya çabalayan, ülkemizin bir ldi çocuk tiyatrosundan biri AÇT. Salih Kalyon şöyle sesleniyor çocuklara:

"Ne yazık ki ülkemizde siz çocuklar ciddiye alınmıyorsunuz. Sizler için tiyatro, film, kitap lüks bulunuyor, önemsenmiyor. Öte yandan büyükler için yapılan tiyatro, film ve kitaplara ödülleri veriliyor; haklarında sayfalar dolusu yazılar yazılıyor. Siz birşeyden anlamazsınız, büyüyünce öğrenirsiniz sanıyorlar."

"- Bu oyun aynı bizim Türkiye'yi anlatıyor."

Memo'nun Düşü oyunundan sonra konuştuğumuz, ilkököl 1. sınıfta okuyan Kerem söylüyordu bunları. Babası onu, "biraz eğlenmiş diye" getirmişti. Oysa o, Türkiye'nin düzenli bulup çıkarmıştı oyundan.

Salih Kalyon'la konuşmamızı sürdürüyoruz:

"Oyunlarımızda çocuklarla içiçe olmayı özen gösteriyoruz. Soru sorsunlar, sorularımızı yanıtlansınlar, zaman zaman sahneye çıkıp oyunumuza katılsınlar istiyoruz. Bir ölçüde de başlıyoruz bunu. Her oyunumuzda çocukların yaşamdan bir parçayı kavramalarını amaçlıyoruz. Çocuklarımız, bizim değişmesini istediğimiz düzenin içinde yaşıyorlar. Ondan soyut değililer. Oysa bizler onların yaşamını kavrayabileceklerini düşünmüyoruz hiç."

Memo'nun Düşü oyunundan ne anladığını sorduk, beş yaşındaki Ayşe'ye. "Oyun tek başına oynanmamış" diye yanıtladı. Radyonun ve özellikle televizyonun sistemli biçimde "bireyçiliği" aşılmasına, kitleleri "gemisini kurtaranın kapitan" olduğuna inandırma çalıştığı bir düzende Ayşe, oyunun tek başına oynanmayacağını kavramıştı.

İlgisizlikten yakınıyor Salih Kalyon. En çok da, çocuklarla ilişkilerini kolay sağlayabilecek olan öğretmenlerin ilgisizliğinden yakınıyor. Kendi olanaklarıyla emekçilerin çocuklarına ulaşmalarını; oysa en büyük amaçlarının bu olduğunu söylüyor. "AÇT'nin Düşü"nü anlatmaya koyuluyor:

"İki yıldır bep başka tiyatrolarla aynı binayı paylaşmak zorunda kaldık. Ne istediğimiz sayıda oyun sergileyebildik ne de çocuklarla dilediğimiz uzun uzadı-

ya konuşup, tartışıp oyunu birlikte üretme olanağını bulabildik. Tek başına bir salonumuz olsa; o salonu çocukların çalışmalarına katılabileceği, sergi açabileceği, "birlikte iş yapmayı" öğrenebileceği, oyunlar oynayabileceği bir "Çocuk Kültür Merkezi" haline getirebilsek, oyunlarımızı tüm çocukların seyretmesini sağlayabilsek, tiyatromuz ülkenin her yerine götürülebilsek; ya da oralarda oluşturulacak çocuk tiyatrolarına oyunlarımızı ulaştırabilsek..."

"Memo'nun Düşü"nü N.E.Noyan yazmış. Memo, düşünde hecelerin birdirbir oynadığını görür. Ama "BEN" hecesini muzıkçuk eder. İçlerinde "en değerlisi" olduğu için tek başına oynayacağını söyler, oyunu dağıtmaya çalışır. "BEN" in efendisi "KAR" yardımı gelir, öteki heceleri ezme için. Daha sonra da

"SÖ-MÜ-RÜ" ve "BAS-KI" heceleri getirirler., "BİZ", "ÖZ-GÜR-LÜK", "E-ŞİT-LİK"i yok etmeye. Ama tüm heceler, bir olup kovalar BEN, KAR, SÖ-MÜ-RÜ, BAS-KI hecelerini, ve Memo'ya anlatırlar:

"Biz birlik kuracak ezenlerotadan kalkacak ÖZGÜRLÜK EŞİTLİK getirecek yarını bu insanın zaferi bu insanın"

"Yarınlara bugünden kurulursa eğer, yarınımız çocuklarımızı yaşamı öğretmek zorundayız. Şimdi daha önemli işler bekliyor bizi, çocukları eğitmenin sırasına sonra gelir diyemeyiz. Bu da mükalenin bir parçası, erteleyemeyiz." diyor Salih Kalyon. Ve her hafta Memo'nun Düşü oyununda, Zehra Köksal, Haluk Yüce, Bahar Orsoğlu, Müge Aktosun, Ayşe Alevoğlu, Işık Yeşilyurt, Tülay Şenoğlu, Ece Aktosun, Harun Yeşilyurt, Özcan Özer'le birlikte çocuklara sesleniyor:

"Gözlerinizi dört aç Kulak ver konuşulanlara Kimler kimin için çalışıyor Kim kimin yanında?"

"Memo'nun Düşü"nden bir sahne

TÜRKİYE ÜZERİNE TEZLER 1908-1978

YALÇIN KÜÇÜK

NEZİH DANYAL'IN ÇİZGİSİYLE

KİTAP FUARI DEVAM EDİYOR

Türkiye Yazarlar Sendikası'nın Sanatseverler Derneği ile ortaklaşa olarak düzenlediği Kitap Fuarı devam ediyor. Sanatseverler Derneği'nin Ankara'daki lokalinde açılan Kitap Fuarı'nda Türkiye Yazarlar Sendikası üyelerinin yapıtları sergileniyor ve yazarlar kitaplarını imzalıyor. Her akşam yazarlarla okuyucular arasında sohbet toplantıları yapılıyor.

15 Ocak 1978 tarihinde başlayan Kitap Fuarı'nın önümüzdeki haftaya ait programı şöyle:

- 23 OCAK 1978 : NECATİ CUMALI, ADNAN BINYAZAR, OĞUZ TANSEL
- 24 OCAK 1978 : ERDAL ÖZ, ÖMER POLAT, MUZAFFER ARABUL
- 25 OCAK 1978 : MELİH CEVDET ANDAY, ADALET AĞAOĞLU, TAH-SİN SARAÇ
- 26 OCAK 1978 : TALİP APAYDIN, DURSUN AKÇAM, BAŞARAN, LOT-Fİ KALELİ
- 27 OCAK 1978 : AZİZ NESİN, DEMİRTAŞ CEYHUN, YALÇIN KOÇOK
- 28 OCAK 1978 : MOJDAT GEZEN, MAHMUT MAKAL, ADNAN ÖZYAL-ÇINAR, SEMNUR SEZER
- 29 OCAK 1978 : A. KADİR, MUZAFFER BUYRUKÇU, ATAOL BEHRAM-OĞLU
- 30 OCAK 1978 : PINAR KÖR, KEMAL SOLKER, EDİP CANSEVER, HİK-MET ÇETİNKAYA

TURAN SELÇUK, TAN ORAL, TURGUT ÇEVİKER'İN KATILDIĞI, ALPER UYGUR'UN YÖNETTİĞİ "1977'DE KARİKATÜR" KONUSLU AÇIK OTURUMU, DERGİMİZİN GELECEK SAYISINDA OKURLARIMIZA SUNACAĞIZ.

AŞAMALAR

Afet İlgaz, romanını bilerek yazmış. Daha doğru bir deyişle tepkileri göze alarak yazmış. Romanın çeşitli kişileri içinde bir eleştirim var. Adı, Yakup. Romanda şöyle geçiyor, bir yerde: "Yakup ne dimesim, ne de konuşulanları beğenmişim. O kendisini her şeyin, özellikle sanatın sanatçıların ve devrim düşüncelerinin üstünde gördüğünden, son doğru kendisini seydi, kimsenin bilmediği en doğru şeyi, konunun can alıcı noktasını kendisi biliyormuş gibi rakısını içerek, pek az yemek yiyerek ve çoğunlukla tavana bakarak sessizce oturuyordu." (Afet İlgaz, Aşamalar, sayfa 359). Afet İlgaz, bir eleştirim tipolojisi için bunları yazıyor. Piyasadaki eleştirimlerin romanına olumsuz bir tutum almalarından çekinmeden. Çekinmediği de başına geliyor. Rauf Mutluay, Aşamalar için yazdığı, eleştiriden daha çok mahkumiyet ilanı niteliğindeki yazısını şöyle bitiriyor: "Biliyorum ki edebiyat dünyasının birçok kişisi, adları değiştirilmiş kişiliklerinin, bu eserdeki çizimlerine ilgi duycaklardır, neye yarar? Okuruyla ilişki kuramıyacak, kendisini okutamayacak bir kitaptır bu. Bir yazarın gerçeğine dayansa bile. Sevda'yı öldürüp Gülsüm'ü yaşatsa da. Bir romanını gerçeğini taşımadığı için."

Sevda, Afet İlgaz'ın romanının kahramanlarından birisi. Gülsüm de bir diğeri. Sevda, kurtuluşunu bir erkeğe bağlanarak bulmayı deniyor. Bir erkeğe bağlanarak bağımsızlaşacağını sanıyor. Bağlandıkça batıyor. Gülsüm ise kurtuluşu işçi sınıfı partisine bağlanmada buluyor. İşçi sınıfı partisi, henüz iktidara gelme bile, kendi içinde "sosyalist insan" türünü yaratmanın tek olanı. İşçi sınıfı partisi içinde insan sağlığına ve insanlığına kavuşur. Gülsüm de öyle oluyor. Afet İlgaz'ın romanı, Sevda'yı öldüren sanatçı Mehmet Meriç ile Gülsüm'ün, partili Gülsüm'ün, sağlıklı bir sevdasının başlaması ile sona eriyor. Bir umutla sona eriyor.

Mutluay'ın değerlendirmesinde Afet İlgaz'ın eleştirimlerini eleştirisi yanında, romanın temel kurgusunun da rolü büyük olmalı. Kadının kurtuluşunu, işçi sınıfı hareketine bağlayan bir romanı beğenecek eleştirim sayısını azlığı biliyor. Ama Rauf Mutluay'ın eleştirisinde Mutluay'ın kendisini aşan bir görüş daha var: "Sekiz puntoyla dizilmiş altı yüz sayfa okunur mu kolaylıkla; doğallıkla hayır. Hele bir roman tadıyla, gene hayır." Aslında burada sayfa uzunluğunu aşan bir sorun var. Bu da romanın kendisi.

Köyü mekan seçen romanlar, Kemal Tahir'in tarih kitaplarını romana döken tarihçi mektebi, Yaşar Kemal'in romanları Türkiye'de roman okuyucusunun artmasında büyük bir rol oynadılar. Nice olarak roman okuyucusu arttı. Eleştirimlerden de dahil nitel olarak roman

okuyucusunun arttıktan söz edilebilir mi? Biraz zor. Şu anlamda zor: Köyü mekan seçen romanlar, Kemal Tabir, Yaşar Kemal ve diğerleri kolay roman okuyucusunu genişletti. Bir anlamda okumayı da kolaylaştırdı. Ali Fuad Cebesoy'un anıları yerine Kemal Tahir'in Kurt Kanunu'nu okumak daha kolay. Yine Mustafa Akdağ'ın iktisat tarihi yerine Kemal Tahir'in Devlet Anasını okumak çok kolay. Ama romanlar, bu iki örnekte olduğu gibi, temel kaynağın romanını aşmıyor. Anılar ya da iktisat tarihi kadar tek düze.

Türkiye, kolay olmayan roman dönemine giriyor. 12 Mart'ı olduğu gibi ve yalnızca siyasal dramıyla, dolayısıyla bilinç ile direnişi artıracak hiçbir estetik öge eklenmeden romanlar yazılmaya başlandı. Erkek romancılar olmakla beraber kadın romancıların burada başı çekmeleri çok ilginç. Üzerinde düşünülmesi gereken bir sorun. Afet İlgaz'ın romanı, kolay olmayan roman türünde önemli bir yere sahip. Afet İlgaz'ın romanı, Türk romancılığında umut veren bir aşama.

Aşamalar'ı, yalnızca bir "kadın" romanı olarak değerlendirmek yanlıtıcı olmalı. Aşamalar'ın kadınlarının hepsi masum, hepsi günahsız. İzmitten Şişli'ye taşındıktan sonra "sanat, fikir, politika" dünyasının önde gelen erkekleri arasına düşen Sevda da masum ve günahsız. Bunlardan birisini sevdiğe, buna bağlandıkça kurtulacağını sanıyor. Kime, ünlü yazar ve sanat adamı Mehmet Meriç'e. Bu ünlü sanat ve düşün adamı Mehmet Meriç, çiziliyor: "Acaba gazetelerde, dergilerde benden söz ediliyor mu? Bir inceleme, araştırma yazısında eserlerimden bir cümlecik de olsun alıntılar var mı? Fıkra yazarları adlarını her gün sıraladıkları ünlü adların içine koymuşlar mı...? Mehmet sık sık bu tedirginliği ve coşkuyu yaşamak üzere koşar gibi odasına girer, kapıyı kapadıktan sonra duyguları, üzüntü ve kırılganlıkları ya da sevinçleri - bir yazının bir yerinde ansızın adına rastlamıştır - yaşamak isterdi. Yoksa ne gazetelerin, ne dergilerin hiç bir anlamı kalmıyordu." (Sayfa, 373)

Türkiye'nin ünlü sanat ve düşün adamı Mehmet Meriç'in kendisi ve düşün adamı kadar. Pijamasını giymiş, başına güveni öne yence sigarası tiryakisi bu ve benzeri "köylü entellektüellerin" bir tek güven kaynakları var. Yattıkları kadınların sayısını artırmak. Afet İlgaz'ın romanında ünlü sanat ve düşün adamları, ünerinden, ancak, ille ki kurdıkları kadınların sayısını artırmak emin olabiliyorlar. Afet İlgaz, Mehmet Meriç'i gerçekten iyi çiziyor: "Sevda ilk kez yaralanmış bir köpeği gibi şaşkındı. Geriye çekilmiş, kendisini yaralayan sevgili sahibine bakkan bir köpeğin şaşkın bakışlarıyla adama bakıyordu. Bir yandan da içinden sessizce inliyor gibiydi. Sigarayı al-

dı, onu Mehmet'in yakmasına izin verdi ve içmeye koyuldu. Mehmet şimdi yaptığı yanlış anlamış ve ona sevecenlikle karışık bir yakınlık göstermeye başlamıştı. Kendini bağışlamıyordu Mehmet iyi bir hovarda değildi şu anda. Onların memlekette, bağlamaların çaldığı, oturak alemlerinin yapıp zeybeklerin oynadığı, oynas kadınların, kendi efeleleriyle bağlantıda oldukları sürece onlara kesin bir namuslulukla bürce kaldıkları memlekette, kadınlara böyle yanlış sözler söylenmezdi. İyi bir hovarda olduğuna inanmış olan Mehmet, bu akşamki beklenmeyen yanlışlığı düzeltmek için ne yapacağını biliyordu." (Sayfa 444-445)

Afet İlgaz, romanını Sevda'yı değil Mehmet Meriç ve benzerlerini öldürmek için yazmış gibi. Oturmuş rakıların içiyorlar. Bir yerden sonra "tartışma" şöyle devam ediyor: "Sen ben çekimeleri başlıyor." dedi gene 'Yakup, çatalına bir pastırma takmış, özenle pastırmanın koyu kırmızı, saydam rengine bakıyordu. 'Evet! Bu böyle. Sonra biliyorsunuz eskiler - yeniler kavgası...' 'Parti bunda yanlışta canım' dedi Hak-ki. 141-142 den sabıkası olanları almaları. Ne demek yani. Sol, bir akışır. Bunu kesemez, bölemesiniz.' 'Evet ama, onlar da 'Yakup rakısından bir yudum aldr: 'Onlar da öncüllük kavgasına düştüler.' dedi ilgisizce." (Sayfa 360)

Türkiye'nin önde gelen sanat-fikir-ilm adamlarının rakı masalarında böylesine "derin" ve aydınlatıcı tartışmalarla rastlamak mümkün. Afet İlgaz, bunları inandırı bir biçimde ve yapmaktan uzak bir sunuş içinde sergiliyor.

Afet İlgaz, Sevda ve Gülsüm gibi masum ve günahsız malzemeleri kullanarak böylesi bir düşün aleminin topsisini yapmaya çalışıyor. Sevda ölüyor. Gülsüm ise işçi sınıfı hareketini buluyor. Gülsüm, partiyeye giriyor: "Başıyla işçi ve öğrenci olan yeni arkadaşlarına selam

vererek bir sandalyeye oturdu. O anda, bu çevresindeki insanların ne denli rahatlatıcı olduklarını da düşündü. Ne o sanatçıların taşkın gürültüleri, ne de ev kadınlarının meraklı bakışları, ne meyhanelerinin şaşkın gultusu ve sesleri vardı. Temiz ama eski üstbaşlarıyla özensiz saçlarıyla, ellerindeki kitap ve gazetelerle, ciddi ve düşünceli yüzleriyle, hatta utangaçlıklarıyla ne kadar iyi ve güven vericiydiler." (Sayfa 560)

Gülsüm, partiyeye girdikten sonra, bakış açısından değişiklikler yapıyor. Artık daha çok yığınlara bakıyor. Şöyle: "Ona öyle geliyordu ki artık im korkulacak bir şeydir, rahatsız edici bir şeydir, ruhu sakatlayan, duyguları yaralayan bir şeydir. Ünin arında mutlaka büyük haksızlıklar, bencilikler, içtensizlikler... yatıyordu. Sonra 'üm'e karşı haksızlık etmekten kaçınmaya çalışıyor ve silkiniyordu. Gene de devrimi asal hazırlayanlar olarak bu bağışların, fedakar ve kahraman oldukları bilinenler dışında, sessiz ve siliik, kişisel çurpuşlarına gömülmüş yığınların varlığını görüyordu. Sosyalist bir devrimde herkes 'yer kapmaca' oynarken, onların, bu hiç dikkati çekmeyen ve küçimsenen başörtülü kadınların, kendi halinde yumuşak ve 'iyi' erkeklerinin düğmelere basacağını, şakertleri çekeceğini düşünüyordu. Bu hiçbir şey yapmamış gibi görünenler..." (Sayfa 579)

Afet İlgaz'ın uzun ve güzel romanının çok kısa bir bölümü parti yaşama ait. Gerçeğin yeniden yaratıldığı bu bölümler oldukça kısa. Ama Afet İlgaz, bu kısma bölünme de, "doktor" tirizinde sosyalist aydın yakalaması görünüyor: "Doktor'un bütün orda onları coşku ortaklığına sürükleyecek güçlü bir duygusal yapısı ve bilgisi vardı." (Sayfa 587) Aşamalar romanı, kendi okunur bulmalı. Buna layık bir yapıtı.

Y.K.

güncel yayınlar

Siyasal teoriye ve pratiğe getirdiği katkılarla

V.İ. LENİN 25 lira

İşçi Sınıfı Hareketini Bölücü Akımlar

SAPMALAR 25 lira

• revizyonizm

• goşizim

• maoculuk

• troçkizm

Sorular ve Cevaplarla

KOMÜNİZM NEDİR 15 lira

29 Ocak 1921 Unutma

28 MUSTAFA SUPHI

MUSTAFA ASLARI

VE YOLDA 15 lira

berlitas/IST.

Piyerloti Cad. 21/5, Çember

Lice Belediye Başkanı Halit Nazmi Balkaş Yürüyüş'ün sorularını yanıtladı:

"DİĞER BELEDİYELERE ÖRNEK OLMA AZMİNDEYİZ"

■ Kendinizi kısaca tanıtır mısınız?

○ 1933 yılında Lice'de doğdum. Babam, zamanında düşüncelerinden dolayı İstiklal Mahkemelerine sık sık çıkan bir kişi idi. Babam, emekçi halktan yana çizgisini sonuna kadar sürdürdü. Halktan yana düşünce ve eylemlerinde babamın ve mücadelesinin mutlaka etkisi vardır.

Ana dilimin Kürtçe olması nedeni ile eğitim süreci boyunca birçok zorlukla karşılaştım. İlkokulu bitirirken Çat pat Türkçe konuşup okuyabiliyordum. Üniversitede ise, şivemden dolayı, hocalarıma bana Arap ya da İran'lı olup olmadığımı sorarlardı.

Lise sıralarında öğrenimime bir süre ara verdim. Çeşitli dallarda işçilik yaptım. Emegin değerini, önemini daha çok bu yıllarda kavradım. Daha sonra dışarıdan liseyi bitirdim ve İstanbul Orman Fakültesi'ne girdim. Yaşam öyküm, kısaca böyle.

■ Depremden sonra Lice'de konut yaptırıldı, yine depremin sonucunda devletin Lice'ye yardım elini uzattığı söyleniyor. Bu konuda neler düşünüyorsunuz?

○ Özellikle belirtmek isterim ki, depremden sonra yapılan konutlar, halkın ekonomik ve sosyal durumunu gözete bilmeden, doğa koşulları dikkate alınmadan yapılmıştır. Aynı zamanda sağlık yönünden de elverişli değildirler.

Lice'de gerek merkez ilçe halkı, gerekse civar köylüler, küçük üretici durumundadırlar. Küçük toprak mülkiyeti ve birkaç koyunu keçisi olan küçük aile yapısı egemen durumdur. Emekçi halkın topraktan koptuğu, hayvanlarını barındıramayacağı konutlar, yeni sorunları da beraberinde getirmektedir. Doğu'da olan her depremden sonra hep aynı yöntemler uygulanmıştır. Yeni konutların yetersizliği, halkın yaşam koşullarını dikkate alınmadan inşa edilmeleri, sonuçta çöçü neden olmaktadır. Sonuç olarak diyebilirim ki, depremden yaşamlarını yitiren insanların dışında kalanların da yarısı dışı göçmüş, Lice nüfusu yarı yarıya azalmıştır. Burjuvazinin bunda ikili bir çıkarı vardır: Bir yandan işsizler ordusuna yenilerini katmak, diğer yandan da halkı kendi yörelerinden kopararak bir asimilasyon politikası izlemek.

Çözüm ise, işçi ve emekçilerin daha iyi yaşam koşullarında daha az maliyetle yararlanabilecekleri bir konut politikası uygulamaktır. Depremden sonra yapılan, sağlık koşulları açısından yetersiz, üretim koşullarını dikkate almayan ve masraflı konutların yerine bütün faktörleri gözünde tutan bir konut politikası uygulanmalıdır.

Yeni hükümetten bu konuda taleplerimiz olacaktır. Taleplerimiz olumlu karşılanırsa, biz de belediye

olarak sosyal konutların yapımı için olanaklarımızı seferber edeceğiz.

■ Belediyecilik açısından Lice'nin diğer sorunları nelerdir, bu sorunların çözümü için neler düşünüyorsunuz?

○ Bir kere, tüm çalışma alanlarında, halktan yana uzmanların bizlere yardım ellerini uzatacaklarına ve çeşitli sorunların çözümü için uzun dönemli planların hazırlanmasına katkıda bulunacaklarına inanıyorum.

Bugüne kadar Lice için yapılan yardımlar gerçekten Liceliler için kullanılmış olsaydı, bugün Lice ileri bir ilçe olurdu. Ama pratikte böyle olmamıştır. Yardımlar çarçur edilmiş, temel sorunların çözümü için harcanmak yerine, göstermelik işlerde kullanılmıştır.

İlçemizin belli başlı sorunları arasında, bir de beslenme sorunu vardır. Bugün temel besin maddelerinin il ve ilçelerde yaşayan halka ulaştırılmasında orta sermaye sahipleri, komisyoncular, kabzımallar, toptancı tüccarlar ağırlarını örmüşlerdir. Bunlar, üreticinin malını ucuza kapatıp tüketiciye yüksek fiyattan satarak büyük kârlar sağlamaktadırlar. Bu durum bir yandan işçi ve emekçilerin düşük nitelikli besinlerle beslenmeleri durumunu yaratırken, varlıklı kesimlere beslenme de bir ayrıcalık kazandırmaktadır.

Belediyemiz bu konuda üretim ve tüketim kooperatiflerinin kurulmasını sağlayarak bir yanda üretici diğer yanda da tüketici olarak, varlığını iki yakasındaki emekçilerin sömürülmesini önlemek düşüncesindedir.

Aynı zamanda, belediyeyi üretici bir hale getirmek çabası içine de girecektir. Bunun için kurulan ve kurulacak kooperatiflerde belediyeyi ortak yapmak, belediyenin bu alanda adım atması ile mümkün olur. Somut bir örnek vermekte yarar var: Belediyemizin bir fırını vardır. Ekmek sorununu çözümlemek için belediye olarak fırını işletmek ve hem halkla hem de civar ilçelerle dayanışma yapmak için ekmeğin dağıtımını örgütlemek gerekmektedir.

Yine belediye olarak üretim ve tüketim kooperatiflerini kurarak ve bunları destekleyerek tanzim satışlarının belediyemizde yapılmasına çalışacağız. Bütün bunların başarılması elbette kolay değildir. En başta emekçilerin örgütlenmesini ve bilinçlenmesini, belediyeye fiili destek oluşturmalarını gerektirmektedir. Ancak, başarılı olacağımıza inanıyorum.

■ Eğitim ve halkın bilinçlendirilmesi açısından neler yapılabilir?

○ Belediye meclisini oluşturan üyelerin tümü dar

gelirli, emekçilerdir. Belediye meclisimizin tüm toplantılarını halkın önünde açıkça yapmaktayız. Böyle bir meclisten, halka karşı kararlar çıkmaz. Lice'de gelenekleşmiş feodal ahlaki kırıp, karar mekanizmasının bütün aşamalarında halkın katılımını sağlamak istiyoruz. Seminerlerle, toplantılarla, konferanslarla halkı sürekli olarak eğitmek, kendi yaşamını yöneten kararlara sahip çıkmasını sağlamak istiyoruz.

Öretimde, imce ve kooperatiflerde halkı örgütleyip kendi somut sorunlarına sahip çıkmasını sağlamaya çalışacağız.

■ Mevcut yasal yapıda karşınıza bazı sorunlar çıkmayacak mı?

○ Türkiye'de bugünkü belediye mevzuatı karşısında, "yerel yönetim"den söz etmek hayli güçtür. Belediye meclisleri, kural koyabilecek konuma gelmediler. Bugün, böyle bir yetkiye sahip değillerdir. Verdikleri kararlar, büyük çoğunlukla uygulayıcı niteliktedir. Bunun dışında yetkileri son derece sınırlıdır ve merkezi yönetimin mali ve idari denetimini altında ezilme durumu söz konusudur. Kısaca, her belediyeye, uygun gördüğü hizmeti yapabilecek bir hukuki statü tanınamalı, mali imkanlar yaratılmalıdır.

■ Bugünden girilen ya da girilmek üzere olan somut diğer işlerden söz edebilir misiniz?

○ Bir fırınımız olduğundan söz ettik. Ancak onarılması gerekiyor. Onarıncaya kadar TMO'dan getirttiğimiz unu, belediye aracılığı ile halka dağıtıyoruz. Burada artık herhangi bir "aracı" söz konusu değildir. Bunun yanı sıra, tuz, şeker ve yağda da tanzim satışlarını sürdürüyoruz.

Lice'nin mezarlarında okuyan ilkökul çocuklarını belediye minibüsleri ile parasız olarak okullarına getirip götürmekteyiz. Bu alanlarda belediye bir "kârlılık" düşüncesi içinde değildir. Bu da belediye meclisinin yapısının doğal bir sonucudur.

Belediyemizi Lice ve çevre köylerini kalkındırma kooperatiflerine derhal ortak ettik. Kooperatifçiliği fiilen destekledik. Kooperatif tarafından yaptırılan saçla fabrikasına da belediye olarak ortak olduk. Üretici belediye uygulamasından bundan sonra da atacağımız adımlar vardır.

Lice belediyesi, küçük bir belediyedir. Ama üretici, demokratik örgütlü ve halktan yana bir belediye olarak Licelilere güven veriyor. Bu anlamda, Lice belediyesi olarak Türkiye'nin diğer küçük belediyelerine de örnek olma azmindeyiz.